

ZAJEDNO GRADIMO ODRŽIVE VEZE

Integrисани годишњи
извештај за 2019. годину

SADRŽAJ

6	O NAMA – DANAS Naši proizvodi Korporativne vrednosti
8	KAKO KREIRAMO VREDNOSTI Lanac kreiranja vrednosti TCK Važne teme za održivi rast zajednice Održivi ciljevi za rast kompanije i društva
16	DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE U SREDIŠTU NAŠIH AKTIVNOSTI Naši zaposleni Stalno samousavršavanje – profesionalni razvoj zaposlenih Bezbednost pre svega
22	GRADIMO ZAJEDNIČKE VREDNOSTI SA PARTNERIMA Negujemo lanac nabavke
26	TITAN U KOSJERIĆU
30	BRIGA O ŽIVOTNOJ SREDINI Održivo poslovanje – korišćenje alternativnih goriva u cementnoj industriji Kvalitet ambijentalnog vazduha u Kosjeriću Očuvanje biodiverziteta
38	GLOBALNA MREŽA SARADNJE I PODRŠKE
39	IZVEŠTAVANJE O NAPRETKU GLOBALNI DOGOVOR UN
41	USKLAĐENO I SAVESNO POSLOVANJE
42	PRILOZI PRILOG 01 Rečnik korišćenih termina za lanac kreiranja vrednosti PRILOG 02 Sektorski standardi za nefinansijske pokazatelje Indeks društvenih rezultata Indeks rezultata u oblasti zaštite životne sredine Bilans uspeha Bilans stanja Izveštaj o tokovima gotovine

UVODNA REČ GENERALNOG DIREKTORA

Poštovani stejkholderi,

Sa zadovoljstvom vam predstavljamo integrisani Izveštaj za 2019. godinu, dokument koji već deset godina redovno objavljujemo, negujući otvorenu komunikaciju o svim važnim pitanjima za našu organizaciju i društvo, dosledno ideji partnerskog stvaranja zajedničkih dobrobiti. U toj saradnji, ostajemo orijentisani na dugoročnu stabilnost poslovanja, konstantno nastojeći da unapredimo tri osnovne i međusobno koherentne oblasti: finansijske rezultate, društvo i životnu sredinu.

Članstvom u Globalnom dogовору Уједињених нација, dugoročno smo u svoju delatnost integrисали универзална начела из домена људских и радnih права, заштите okoline i antikorupcije, i tokom 2019. године smo nastavili implementaciju Ciljeva održivog razvoja 2030 (SDGs).

Kompanija je u 2019. godini ostvarila dobre rezultate, sa 3,3% rasta operativnog dobitka (EBITDA), u odnosu na prethodnu godinu. Realizovane finansijske учинке investiramo u dalji progres kompanije, uključujući i ulaganja u kapitalne tehnološke inovacije, kako bismo našoj operativnoj izvrsnosti otvorili nove perspektive, usmerene ka zahtevima modernog poslovanja. Projekti poput instalacije CEMAT-a, vodećeg integrisanog i automatizovanog sistema za kontrolu proizvodnog procesa, kao i novi метод експлоатације на rudniku krečnjaka sa izgradnjom подземних rudarskih objekata, dokazuju našu spremnost da aktivno учествujemo u industrijski i društveno efikasnim poduhvatima koji sjedinjeno donose boljšak okruženju u kome живимо i radimo.

Наша поставка оdrživog razvoja oslanja se, првенstveno, na kvalitet zaposlenih. Ljudi su u središtu postojeće ideje vodilje, као i читаве стратегије održivog poslovanja TCK. Zalažeći se da posvećenost zaposlenih i uslovi rada budu још више afirmisani, tokom 2019. године сprovedeli smo Istraživanje stavova zaposlenih, u kome је 92% anketiranih članova kolektiva dalo одговоре као индикаторе за будуће акционо planiranje razvoja profesionalne produktivnosti на ниву kompanije.

I pored naših dosadašnjih delotvornih npora u uspešnom oblikovanju zdravog radnog okruženja, u fabrici se dogodila jedna povreda na radu, usled koje је забележено 18 kalendarskih izgubljenih dana. Ovaj incident nas dodatno mobiliše да dalje уčимо, из grešaka, као и из успеха, nepokolebljivo stvarajući radni ambijent u kome eliminisanje bezbednosnog rizika почива на изgrađenoj svesti svakog

pojedinca. Nesumnjivo је да pečat bezbednosne kulture obeležava sve активности TITAN Cementare Kosjerić, која ovaj model neprestano usavršava и promoviše u svojoj организацији, i као такав преноси на ланец nabavke, lokalну zajednicу и све друге stejkholderе.

Visoki kriterijumi које smo postavili на плану заштите животне средине имају покриће у континuirаним уlaganjima i, sledstveno tome, видљивим резултатима које непрекидно pratimo i unapređujemo. U свим аспектима утицаја на природну окolinу, постигнућа TCK су дaleko bolja od zakonom propisanih лимита. Odličan учинак у примени еколошки функционалних i održivih процедура garantujemo dosadašnjim investicijama u екологију, која достиже износ од 20 miliona evra.

Kao i до сада, nastавићемо да водимо интензиван дијалог о квалитету ambijentalnog vazduha u Kosjeriću, jer ову тему сматрамо vrlo važном за развој наše lokalне средине. Подаци Агенције за заштиту животне средине показују да rad Cementare има minimalan утицај на квалитет vazduha u Kosjeriću, što сматрамо изузетним uspehom. U исто време, подаци Агенције показују да у Kosjeriću постоје проблеми са kvalitetom ambijentalnog vazduha tokom zime, неvezano за rad Cementare. Bez обзира што нismo izvor problema kvaliteta vazduha, као društveno angažovana kompanija, spremni smo да подржимо planske i ciljane inicijative за održiva rešenja u domenu odgovornosti lokalne zajednice.

Od марта 2020. године, zbog brzog širenja korona virusa, u većini земаља уведene су stroge mere фizičkog distanciranja, које су имале negativne последице на globalnu ekonomiju i uzrokovale pad потрајне cementa. Od самог почетка кризе, kompanija je предузела све мере како би заштитила здравље и безбедност zaposlenih i ugovarača, осигурала континуитет rada i odgovorila на потребе kupaca.

U zajedničkom активизму са нашим stejkholderima, у TCK nastavljamo trasirani и добро poznati put ka uravnотezenom, odgovornom i održivom развоју, uprkos rastućim društvenim i еколоškim изазовима, и brzim tehnološkim променама. Dugotrajnost našeg poslovanja заснива се на saradničkom delovanju u krugu свих naših interesnih grupa, са којима насе povezuju principi transparentnosti и ravnopravne комуникације. U Titanu ovaj процес носи знак дуге istorије и истовремено представља putokaz за našu dalekosežnu perspektivu.

Miroslav Gligorijević
generalni direktor

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "M. Gligorijević".

PRINCIPI IZVEŠTAVANJA

O INTEGRISANOM IZVEŠTAJU ZA 2019. GODINU

Svrstavajući se među pionire u Srbiji u pogledu izveštavanja, usklađenog sa principima održivog razvoja i društveno odgovornog poslovanja, TITAN Cementara Kosjerić¹ objavljuje svoj integrisani Izveštaj za 2019. godinu (skraćeno: Izveštaj). Ovaj Izveštaj obeležava desetogodišnjicu uzastopnog izveštavanja kompanije o svom nefinansijskom poslovanju i naporima da sa ključnim stekholderima posvećeno učeštuje u transparentnom, otvorenom i proaktivnom dijalogu.

Aktuelni Izveštaj pokriva materijalne aspekte za naše stekholdere, u skladu sa ocenom materijalnosti realizovanom u 2018. godini. Stekholdere identifikujemo u skladu sa međunarodnim AA1000 Standardom angažovanja zainteresovanih strana (SES), i u upravljanju ovim procesom koristimo njegova tri glavna principa — inkluzivnost, materijalnost i revnost.

Izveštaj uključuje izvode iz finansijskih izveštaja TITAN Cementare Kosjerić, za period od 1. januara do 31. decembra 2019. godine, isključujući finansijske rezultate čerke-kompanije u Crnoj Gori, koji su zanemarivi u poređenju sa finansijskim rezultatima matične kompanije u Srbiji. Izveštaj pruža informacije o nefinansijskim indikatorima u oblasti zaštite životne sredine, društvenim performansama i upravljačkoj organizaciji kompanije na konsolidovan način — uključujući matičnu kompaniju i zavisno lice u Crnoj Gori koje nema ekološki niti društveni uticaj.

Od 2018. godine, TCK je potpuno uskladila izveštavanje sa globalnim sektorskim pristupom TITAN Cement International S.A. (skraćeno: TITAN Grupa) u praćenju i verifikaciji rezultata u oblasti životne sredine, društvenog okruženja i upravljanja. Izveštaj uključuje Indeks za održivi razvoj koji

obuhvata značajan broj podataka, u skladu sa materijalnim temama i Ciljevima održivog razvoja do 2030. Ovaj Izveštaj je usklađen sa standardima za održivo izveštavanje TITAN Grupe, kompatibilno Smernicama Međunarodnog saveta za integrisano izveštavanje (IIRC), naprednom nivou kriterijuma za komunikaciju o napretku Ujedinjenih nacija (UN Global Compact), pristupu Globalnog udruženja proizvođača cementa i betona (GCCA) i Ciljevima održivog razvoja Globalnog dogovora (SDGs 2030). Dodatno, kompanija primenjuje integrisani pristup, u skladu sa Smernicama Konferencije o trgovini i razvoju Ujedinjenih nacija (UNCTAD)² za uskladivanje izveštavanja o održivosti sa Ciljevima održivog razvoja UN, sledeći pristup Grupe.³

U cilju prilagođavanja novom internom Sistemu za upravljanje ljudskim resursima Grupe (GHRMS), TITAN Grupa je u oktobru 2019. godine ažurirala dva interna seta smernica i termina za izveštavanje o održivosti, koji uključuju društveni učinak i rezultate u oblasti zaštite životne sredine. Navedene smernice usklađene su sa Poveljom o održivosti i Smernicama Globalnog udruženja proizvođača cementa i betona. Ova dva dokumenta dostupna su u okviru Sistema za konsolidaciju podataka u oblasti zaštite životne sredine i društvenog učinka Grupe (*CSR Databank i Environmental Databank*). Kompatibilno navedenim zahtevima, TCK je izgradila uskladen lokalni sistem izveštavanja.

Izveštaj su sertifikovali nezavisni revizori iz kuće Grant Thornton Serbia, u okviru ograničene verifikacije za nefinansijske rezultate u 2019. godini. Njihova izjava o pregledu deo je ovog Izveštaja.

**Dodatne informacije,
pitanja i sugestije:**

csr@titan.rs
Magdalena Joksimović
menadžer za komunikacije i DOP

**Više informacija
o kompaniji:**

www.titan.rs

**Više informacija o
integrisanom izveštavanju:**
www.integratedreporting.org

**Više informacija
o TITAN Grupi:**

www.titan-cement.com

¹ Za naziv „TITAN Cementara Kosjerić“ koriste se u ovom Izveštaju kao sinonimi „TCK“, „Cementara“ i „Kompanija“, što podrazumeva integrisano poslovanje fabrike cementa u Kosjeriću, uključujući rudnike (koji se nalaze u opštini Kosjerić, Srbija), i uključujući čerku-kompaniju u Crnoj Gori (TCK Montenegro) koja se prioritetski bavi komercijalnim aktivnostima. Primarna delatnost kompanije je proizvodnja i distribucija cementa. Pravno lice, TITAN Cementara Kosjerić (registrovana kompanija u Srbiji) je čerka-kompanija TITAN Cement International S.A. (skraćeno: TITAN Grupa). TITAN Cementara Kosjerić ima 100% vlasništvo nad imovinom čerke-kompanije u Crnoj Gori i postrojenjem u Srbiji.

² „Smernice za upotrebu ključnih indikatora za izveštavanje o napretku u postizanju Ciljeva održivog razvoja“, Konferencije o trgovini i razvoju Ujedinjenih nacija (UNCTAD, 2019).

³ Za više informacija o globalnom sektorskem pristupu i standardima pogledajte integrisani godišnji Izveštaj TITAN Grupe za 2019: <https://www.titan-cement.com/newsroom/annual-reports>.

O NAMA – DANAS

Kompanija TITAN Cementara Kosjerić posluje u sastavu grčke međunarodne korporacije TITAN Grupe, koja kao međunarodni proizvođač cementa i građevinskih materijala daje ugledan doprinos održivom razvoju. Oslonjena na svoju viziju da u ekonomskim, ekološkim i društvenim aspektima održivosti uvek bude među najodgovornijim proizvođačima građevinskih materijala, kompanija teži operativnoj izvrsnosti, odgovarajući u isto vreme na potrebe društva. TITAN Grupa broji oko 5.400 zaposlenih i plasira proizvode u regijama Severne i Južne Amerike, Zapadne i Severne Afrike, Zapadne Evrope i Balkana.

Vrednosti Titanovog identiteta koncentrisane su u implementaciji odgovornih politika, inicijativa i projekata, sa postojanom vizijom društvenog napretka.

Ključni indikatori učinka za 2019. godinu

TITAN Cementara Kosjerić, kao najmlađa fabrika cementa u Srbiji, počela je da radi daleke 1976. godine. Uspešno poslujući već petu deceniju, kompanija svoja postignuća orijentise prema dugoročnim ciljevima održivosti biznisa i društva, što potkrepljuje neprekidnim ulaganjem u znanje i stalno usavršavanje, kao prostor otvorenih mogućnosti i sigurnih rešenja za dinamične tržišne, ekonomski i socijalne izazove. U kontinuitet našeg razvoja utkane su bliske veze sa dobavljačima, klijentima i zajednicom, sa kojima partnerski doprinosimo unapređenju kvaliteta života svih zainteresovanih strana.

Korporativne vrednosti

INTEGRITET

Etičnost u poslovnim praksama
Transparentnost
Jasna i otvorena komunikacija

ZNANJE

Uvećanje fonda znanja
Znanje i stručnost u svakoj funkciji
Izvrsnost u ključnim kompetencijama

OSTVARIVANJE REZULTATA

Jasni ciljevi
Visoki standardi
Uvećanje vrednosti kompanije

POŠTOVANJE KUPCA

Korak ispred potreba kupca
Inovativna rešenja
Vrhunski kvalitet proizvoda i usluga

STĀLNO USAVRŠAVANJE

Organizacija koja uči
Spremnost na promene
Odgovori na izazove

DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE

Bezbednost pre svega
Održivi razvoj
Saradnja sa zajednicom

Naši proizvodi

Idući u korak sa modernim tehnološkim inovacijama, proizvodi TITAN Cementare Kosjerić imaju širok spektar primene u brojnim privrednim i društvenim projektima. Njihov kvalitet i assortiman odgovara na potrebe ambicioznih infrastrukturnih poduhvata, poslovog građevinarstva, privatne gradnje i društvenih inicijativa. Poštovanje prema korisnicima Titanovih proizvoda iskazujemo stalnim osavremenjivanjem poslovanja i garantovanom spremnošću da unapređenim, kvalitetnijim i održivim odlikama proizvodnog programa uvek izadešemo u susret zahtevima i očekivanjima koji se pred nas postavljaju.

PC 35M (V-L) 32.5R

Pored stabilnog kvaliteta (utrošak vode, vreme vezivanja), ovaj cement karakterišu visoke rane čvrstoće i niska toplostota hidratacije.

Proizvod se preporučuje za individualnu gradnju, zidarske radove i završne građevinske radove.

PC 35M (V-L) 42.5R

Tip cementa za široku primenu, od proizvodnje transportovanog i pumpanog betona, do izrade svih vrsta armirano-betonskih konstrukcija. Pogodan je i za proizvodnju završnih materijala u građevinarstvu. Ispunjava zahteve za ujednačenim kvalitetom, kao i visokim ranim i kasnim čvrstoćama. Imo mogućnost postizanja visokih marki betona.

PC 20M (S-L) 42.5R

Cement stabilnog kvaliteta, visokih ranih i kasnih čvrstoća, koji je namenjen proizvodnji svih vrsta betona. Preporučljiv je za izradu masivnih betonskih konstrukcija, izgradnju mostova, tunela, puteva i drugih objekata. Pogodan je za proizvodnju betona viših klasa čvrstoće, kao i za betone koji se koriste u agresivnim sredinama, pokazujući visoku otpornost na dejstvo mraza i soli.

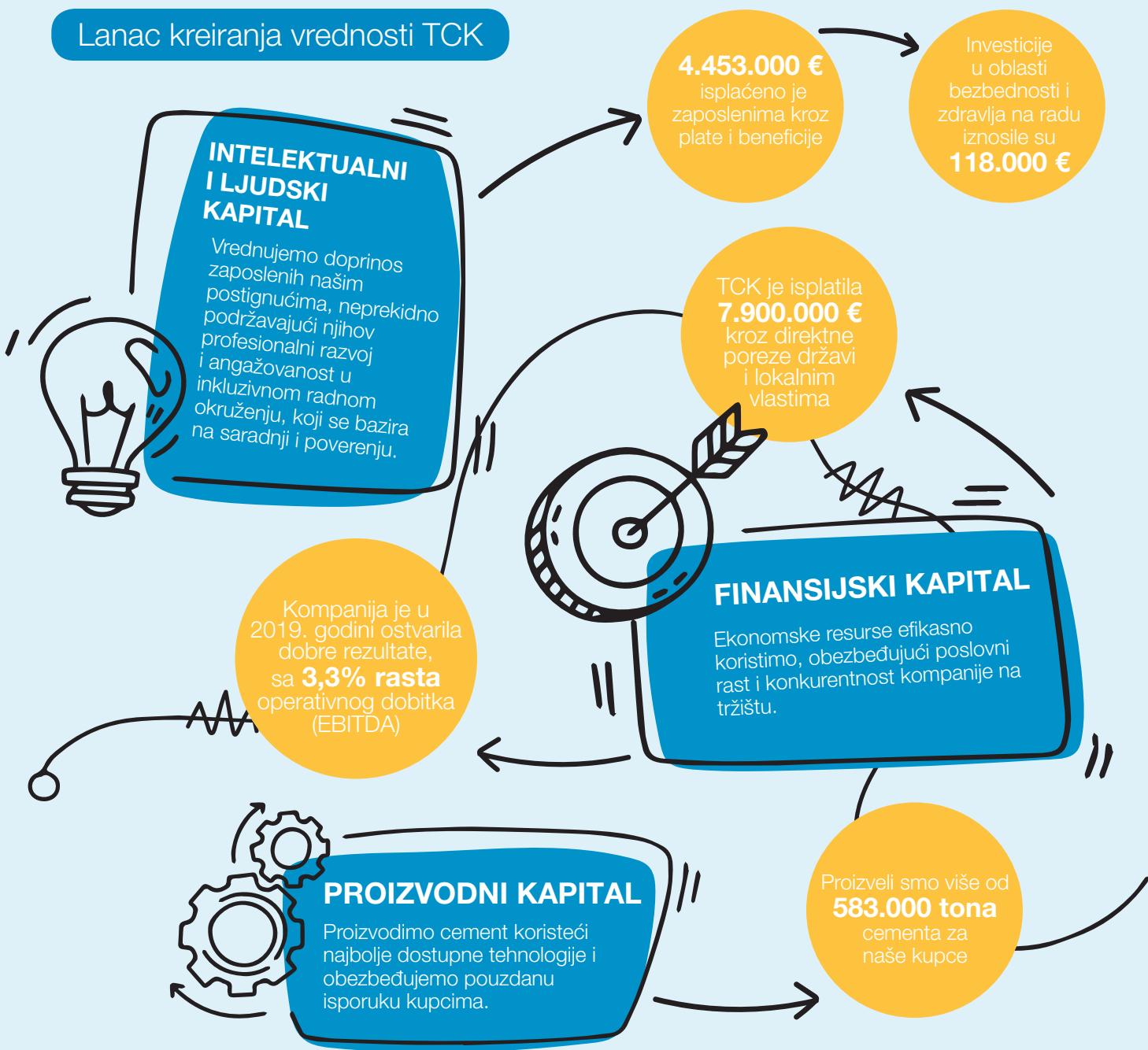
KAKO KREIRAMO VREDNOSTI

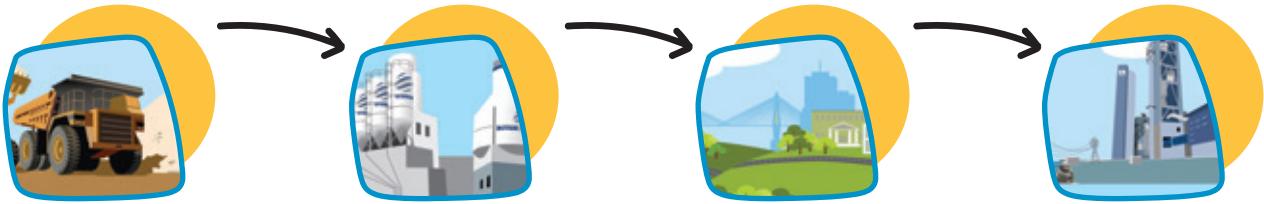
Ekonomска, еколошка и друштвена одрживост нашег пословања срстава нас међу најодговорније производаџе грађевинских материјала. Ту позицију оправдавамо праксом управљања ресурсима, snагама компаније и односима са сарадницима, чији се смисао садржи у креирању додатне вредности за најшири круг стекхолдера.

У нашем индустриском процесу користимо природне сировинске материјале, и у свим активностима посвећени smo одговорној контроли квалитета целог производног циклуса и унапређењу оперативне ефикасности. Кorišćenje alternativnih материјала има mnoge pozitivne ефекте у глобалној стратегији заштите животне средине, укључујући очување необновљивих природних ресурса, смањење емисија CO₂ и збринјавање великих количина отпада у свету, што све доприноси рационализацији производних и економских процеса.

Матрица Titanove политike одсликава нашу потребу да обезбедимо квалитет и трајност производа, одржимо високе стандарде управљања, промовиšемо етичне пословне практике и investiramo u будући rast пословања.

Lanac kreiranja vrednosti TCK

1. DOBIJANJE SIROVINA:

Smanjujemo uticaje, primenjujući planove rehabilitacije.

2. PROIZVODNJA:

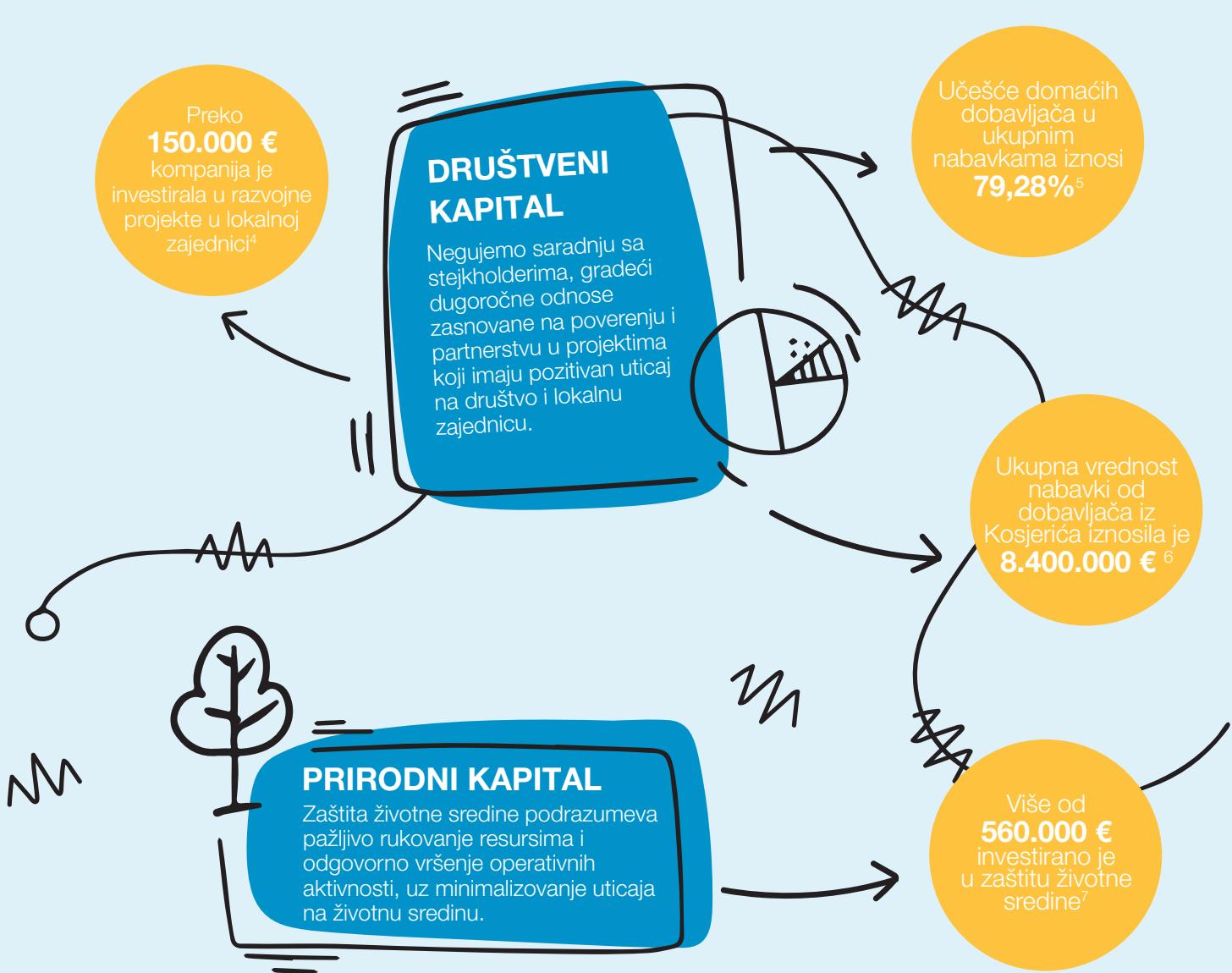
Drobimo, meljemo, pečemo i hladimo sirovinske materijale, i tako proizvodimo cement u našoj fabriци.

3. DISTRIBUCIJA:

Intenzivnom komunikacijom sa prevoznicima naših proizvoda obezbeđujemo sigurnost isporuke.

4. KLIJENTI I PARTNERI:

Bliska saradnja sa našim lokalnim partnerima uvećava vrednost koju kreiramo za zajednicu.

⁴ Navedeni indikator je definisan kao „Donacije”, u skladu sa standardima TITAN Grupe za izveštavanje, pogledati Indeks društvenih rezultata SP40L.

⁵ Navedeni procenat je definisan kao „Udeo domaćih dobavljača”, u skladu sa standardima TITAN Grupe za izveštavanje, pogledati Indeks društvenih rezultata SP45L.

⁶ U iznos je uključen PDV.

⁷ Navedeni indikator je definisan kao „Ulaganja u oblasti zaštite životne sredine” (Zelena investicija), u skladu sa standardima TITAN Grupe za izveštavanje, pogledati Indeks rezultata u oblasti ZZS (EP40L).

Posvećenost ljudskim vrednostima i kapacitetima u TCK, iskazujemo brigom o zaposlenima kroz razrađene politike kojima štitimo ljudska prava, afirmišemo dostojanstven rad i promovišemo bezbednost i zdravlje u kompaniji, kao i u širem kontekstu našeg poslovanja.

Efikasnost naše ideje društvenog angažovanja ispoljavamo kroz negovanje saradnje sa svim zainteresovanim stranama i sprovođenje inicijativa koje uvažavaju prioritetne potrebe lokalne sredine. Delotvorno učeće TCK u životu zajednice vidljivo je u programima za unapređenje obrazovanja i kulture, zdravstvenim i socijalnim projektima, bezbednosnim edukacijama dece, ekološkim akcijama i svim drugim prosperitetnim aktivnostima koje doprinose razvoju svesti i standarda u raznim područjima javnog života.

Korporativno upravljanje

Kreiranje vrednosti za kompaniju i značajne stekholdera u TITAN Cementari Kosjerić normirano je najvišim, priznatim, domaćim i međunarodnim propisima. Regulatorni okvir čine usvojeni ISO standardi koji važe za sledeće oblasti upravljanja: 9001 – kvalitet, 14001 – zaštita životne sredine i 18001 – bezbednost i zdravlje na radu. Sa njima su homogenizovane zvanične politike u aspektima etičnog poslovanja, društvene odgovornosti, ljudskih prava, sprečavanja mita i korupcije i zabrane konkurenkcije. Redovnim nadzorom nad primenom ovih kriterijuma, osiguravamo njihovo dalje unapređenje u sveobuhvatnim poslovnim procesima kompanije.

Organizaciona šema TCK

U sistemu organizacije TCK, najvažnije poslovne odluke, koje su usaglašene sa smernicama TITAN Grupe, donosi Odbor direktora, sa generalnim direktorom kompanije na čelu. Ingerencije iz oblasti održivog razvoja ima Odbor za društveno odgovorno poslovanje, u čijem radu učestvuju: generalni i tehnički direktor, menadžer zaštite životne sredine, menadžer bezbednosti i zdravlja na radu i rukovodilac za ljudske resurse. U okviru svojih nadležnosti, ovo telo definiše kratkoročne i dugoročne ciljeve, i uspostavlja komunikaciju sa stekholderima radi određivanja zajedničkih prioriteta. Tim za DOP se bavi operativnim aktivnostima iz svih područja održivog razvoja. Organizaciona jedinica ljudski resursi koordinira inicijative odgovornog poslovanja u kompaniji, i obezbeđuje stalnu komunikaciju sa korporativnim centrom i drugim poslovnim jedinicama TITAN Grupe.

Članovi Odbora direktora uključeni su i u rad organizacionih tela za sektorske oblasti: kvaliteta, bezbednosti i zdravlja na radu, zaštite životne sredine i razvoja zaposlenih. Ovi Odbori putem svojih odgovornosti omogućavaju odvijanje neprekidne i konstruktivne komunikacije u kolektivu. U organizaciji rukovođenja obezbeđeno je sprečavanje sukoba interesa, kao i pravedan pristup prilikom nagrađivanja. To je zasnovano na jasnim procedurama i granicama ovlašćenja svih radnih tela, smernicama i politikama TITAN Grupe, uz ocenu učinka za rukovodioce, što u kontekstu ostvarivanja poslovnih ciljeva i dugoročne vrednosti za kompaniju podrazumeva i aspekte društvene odgovornosti.

Programima stručnog usavršavanja i savetovanja za sve zaposlene, u TCK redovno uvećavamo znanja o održivom razvoju. Unapređene i aktuelne informacije potiču i sa sastanaka najvišeg menadžmenta TITAN Grupe, na kojima tema društveno odgovornog poslovanja uvek ima primarni značaj.

Odbori za održivi razvoj kompanije

Upravljanje rizikom

Upravljanje rizicima sastavni je deo strategije poslovanja i upravljačkih procesa u okviru Grupe. U skladu sa navedenim, identifikovani su rizici izazvani pandemijom korona virusa i preduzete su mere za ublažavanje nepovoljnog uticaja. Iako je u prvom kvartalu 2020. godine prodaja na nivou Grupe bila na uobičajenom nivou, u preostalom delu godine očekuje se značajan uticaj posledica pandemije korona virusa na naše poslovanje. Građevinski sektor je, kratkoročno, manje izložen ovoj krizi, ali se očekuje smanjenje obima prodaje. Prioriteti u poslovanju Grupe skoncentrisani su na brzo prilagođavanje nepredviđenim okolnostima, uz osiguranu likvidnost kompanije od 400 miliona evra, u kombinaciji sa gotovinom i odobrenim bankarskim kreditima. Iako pandemija može imati značajan uticaj na poslovanje Grupe u 2020. godini, rukovodstvo Titana veruje da su preduzete sve mere kako bi posledice krize, uključujući i pad profitabilnosti, bile uspešno prevaziđene.

U ovom kontekstu, menadžment TCK nastavlja da pažljivo prati razvoj situacije, blisko sarađujući sa kolegama iz finansija i drugim korporativnim funkcijama, u cilju pronalaženja najboljih strategija za ublažavanje uticaja datih okolnosti i obezbeđivanja kontinuiteta poslovanja u svim aspektima, što uključuje i održivi razvoj lokalne zajednice. Nevezano za moguće uticaje pandemije, rukovodstvo TCK prepoznaje i prati rizike tokom redovnog poslovog planiranja i operativnih aktivnosti. Takođe, menadžment ima ulogu da daje pouzdane procene svih rizika koji bi mogli trenutno ili u budućnosti uticati na naše poslovanje. Kao rezultat tog pristupa, u našoj kompaniji se identifikovani rizici redovno nadziru i kontrolišu u ciklusu planiranja i upravljanja ključnim segmentima poslovanja, obezbeđujući brz i efikasan odgovor.

Identifikovani rizici	Odgovori – mogućnosti
Javne finansije – uticaj na tržište cementa	TITAN Cementara Kosjerić odgovorno upravlja operacijama, i fokusira se na najvažnije investicije i razvoj zaposlenih. Ne izlaže se finansijskim rizicima, jer ima u vidu da je uticaj na ekonomske okolnosti ograničen. Odbor za kreditnu kontrolu kroz redovne sastanke podržava takav pristup.
Zapošljavanje i razvoj najboljih kandidata – lokacija kompanije	Shodno svojim politikama, Cementara nudi jednakе mogućnosti za zapošljavanje i profesionalni razvoj, kao i zaradu iznad proseka u okruženju, usaglašenu sa relevantnim propisima. Kompanija uspešno realizuje programe edukacije za srednjoškolce, studente i diplomce iz lokalne zajednice.
Restrukturiranje organizacije	Programe restrukturiranja TCK sprovodi u skladu sa tržišnim okolnostima i na odgovoran način, poštujući društvene uslove i potrebe, kao i prioritete biznisa. Isplaćene otpremnine u kompaniji veće su od zakonom propisanih iznosa.
Bezbednost i zdravlje na radu	Bezbednost i zdravlje na radu Cementara postavlja kao prioritet poslovanja i teži sistematicnom unapređenju uslova rada za zaposlene i ugovarače. To ostvaruje kroz razvoj bezbednosne kulture, treninge, jasan i efektivan sistem OHSAS 18001, i dovoljan broj zaposlenih sa neposrednom odgovornošću za ovaj aspekt biznisa.
Klimatske promene	Uticaj na smanjenje emisije gasova sa efektom staklene bašte, za TITAN kompaniju znači kontinuirano ulaganje u najbolje dostupne tehnologije, sa nastojanjem da se poveća udeo alternativnih sirovina, uvedu alternativna goriva i unapredi energetska efikasnost.
Širenje principa DOP kroz lanac nabavke	Odnosi sa dobavljačima i ugovaračima u TCK uređeni su Procedurom nabavke (ISO 9001), Kodeksom ponašanja za nabavku, i politikama o ljudskim pravima i sprečavanju mita i korupcije. Najviše standarde te prakse kompanija neprekidno razvija u svim fazama lanca vrednosti.

Važne teme za održivi rast zajednice

U skladu sa politikom TITAN Grupe, kompanija redovno organizuje radne sastanke, pod nazivom „Naša zajednica – naša odgovornost”, gde zainteresovane strane neposredno učestvuju u dijalogu i određivanju prioriteta društvene okoline.

Definisanjem najvažnijih tema za održivi razvoj zajednice, TITAN Cementara Kosjerić kontinuirano razvija strategiju odgovornog poslovanja i paralelno unapređuje izveštavanje, usklađujući interes svog rada sa potrebama predstavnika sredine u kojoj obavlja delatnost.

Novi ciklus ocene materijalnosti

TITAN Grupa je tokom 2019. godine pokrenula novi ciklus ocene materijalnosti, čiji će rezultati biti predstavljeni u godišnjem integrисаном Izveštaju Grupe za 2020. godinu. Jedan od prioriteta kompanije je smanjenje emisije ugljen-dioksida kako za naše aktivnosti, tako i za čitav lanac vrednosti u građevinskom sektoru, što doprinosi globalnim naporima za ublažavanje klimatskih promena. Kompanija nastavlja da kontinuirano ulaze u temelje dugoročnog uspeha kroz identifikaciju rizika i prilika za unapređenja koja su podstaknuta borbom protiv klimatskih promena i digitalnom revolucijom, uz angažovanje svih zainteresovanih strana.

TCK će proces ocene materijalnosti na lokalnom nivou pokrenuti tokom 2020. godine, dok će rezultati u okviru ključnih materijalnih tema biti predstavljeni u godišnjem Izveštaju za 2020. godinu.

Od 2013. godine, TITAN Cementara Kosjerić u procesu ocenjivanja materijalnosti ključnih tema uvažava i značajne stejkholdere: zaposlene, kupce, dobavljače i predstavnike lokalne zajednice. Predstavnici zaposlenih, kao i organizacija sa kojima kompanija sarađuje, upoznati su sa konceptima društveno odgovornog poslovanja i izveštavanja o održivosti, standardima izveštavanja i ocenom materijalnosti. Na osnovu toga su, kroz rad u grupama, ocenjivali relevantnost ponuđenih tema iz oblasti životne sredine, tržišta i društva.

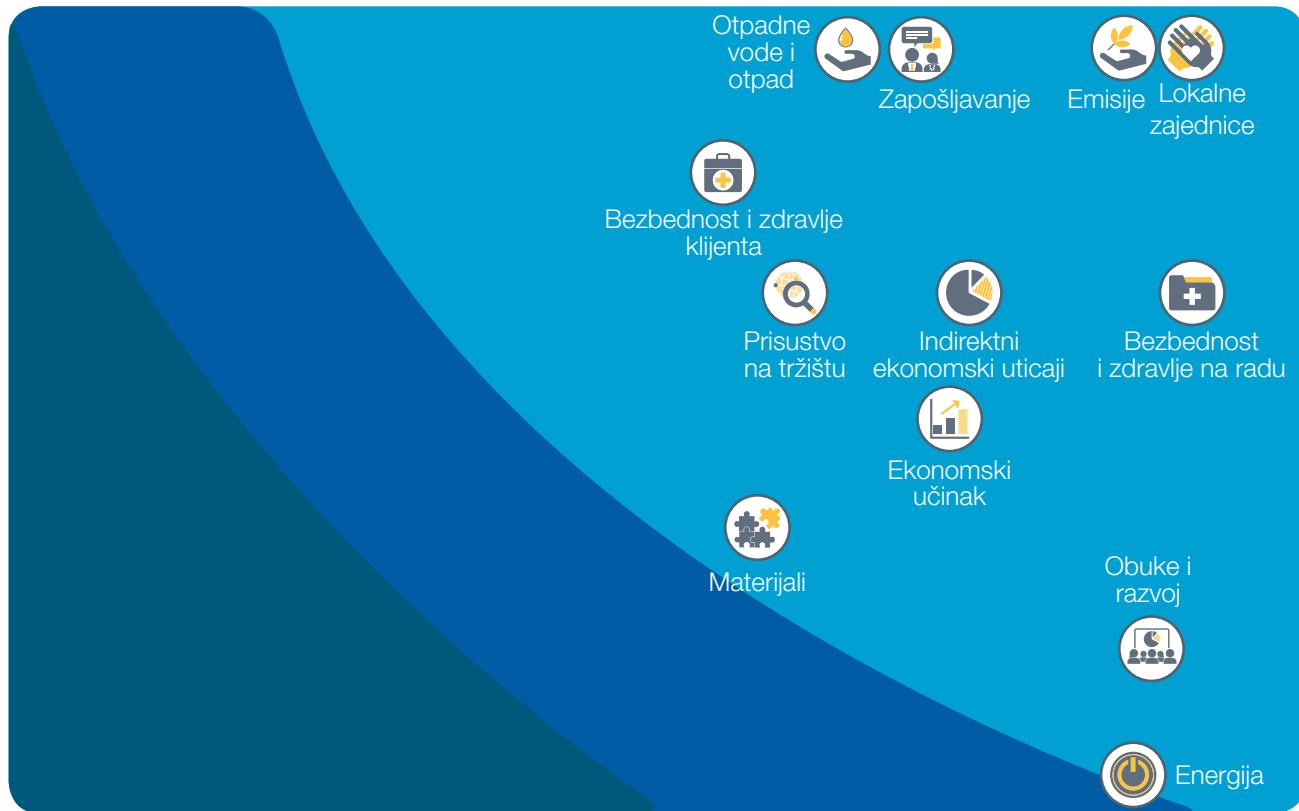
U 2018. godini realizovali smo proces ocene materijalnosti i povezali naše materijalne teme sa Ciljevima održivog razvoja UN (SDGs) za postizanje dugoročnog, održivog razvoja do 2030. godine.

Zdravlje i bezbednost na prvom mestu

Kompanija je uzela u obzir značajne promene prioriteta u okviru definisanih materijalnih pitanja kako za interne, tako i za eksterne stejkholdere, u odnosu na prethodnu analizu materijalnosti koja je realizovana tokom 2018. godine. Promene u okruženju uključuju uticaj krize javnog zdravlja usled pandemije korona virusa. Zdravlje i bezbednost naših zaposlenih, kupaca i dobavljača predstavljaju prioritet i sve mere predostrožnosti preduzete su u tom smislu. Implementirani su operativni planovi za kontinuitet proizvodnje cementa, kako bi fabrika i druge integrisane aktivnosti ostale operativne.

Matrica materijalnosti:

Značaj za stajkholdere

Značaj za kompaniju

Ključne materijalne teme	Odgovarajući Ciljevi održivog razvoja UN (SDG)	TITAN indikatori/Strana u Izveštaju	Ključne materijalne teme	Odgovarajući Ciljevi održivog razvoja UN (SDG)	TITAN indikatori/Strana u Izveštaju
	Lokalne zajednice SDG 2 Ciljevi: 2.1 i 2.3 SDG 4 Ciljevi: 4.3 i 4.4 SDG 8 Ciljevi: 8.5 i 8.6 SDG 9 Ciljevi: 9.1 i 9.5 SDG 11 Cilj 11.4 SDG 16 Cilj 16.5 SDG 17 Cilj 17.17	SP39L-SP44L		Ekonomski učinak SDG 8, SDG 9, SDG 11	Strane: 6, 8-9, 48-50
	Bezbednost i zdravlje na radu SDG 3 Cilj 3.6 SDG 8 Cilj 8.8	SP01L-SP12L		Zapošljavanje SDG 5 Ciljevi: 5.1, 5.4 i 5.5	SP14L-SP29L, SP44L; Strana 18
	Obuke i razvoj SDG 4 Ciljevi: 4.3, 4.4 i 4.5 SDG 5 Ciljevi: 5.1 i 5.5 SDG 8 Cilj 8.5 SDG 10 Ciljevi: 10.2 i 10.3 SDG 16 Cilj 16.5	SP30L-SP39L		Otpadne vode i otpad SDG 6 Ciljevi: 6.4 i 6.5 SDG 12 Ciljevi: 12.4 i 12.5	EP06L, EP09L, EP38L, EP39L
	Energija SDG 7 Cilj 7.2 SDG 12 Cilj 12.2	EP34L, EP35L, EP37L		Prisustvo na tržištu SDG 2 Ciljevi: 2.1 i 2.3 SDG 4 Ciljevi: 4.3 i 4.4 SDG 8 Ciljevi: 8.5 i 8.6 SDG 9 Ciljevi: 9.1 i 9.5 SDG 11 Cilj 11.4 SDG 16 Cilj 16.5 SDG 17 Cilj 17.17	SP28L, SP40L-SP45L; Strane: 18, 22-25
	Emisije SDG 3 Cilj 3.9 SDG 9 Cilj 9.4	EP30L-EP33L EP18L-EP20L		Materijali SDG 12 Ciljevi: 12.2, 12.4 i 12.5	EP01-EP05, EP27L, EP28L
	Indirektni ekonomski uticaji SDG 8, SDG 11	SP40L-SP45L; Strane: 8-9, 14-15, 20-29		Bezbednost i zdravlje klijenta SDG 3, SDG 8	Strane: 7, 14, 20-23

Održivi ciljevi za rast kompanije i društva

Odanost korporativnim vrednostima i načelima održivosti u sveobuhvatnom opsegu poslovanja, konstituiše dugoročnu praksu TITAN Cementare Kosjerić, koja je sazdana na strateški postavljenim ciljevima, usvojenim u kompaniji do 2020. godine. Ovi orijentiri usmeravaju napredak odgovornog uticaja u ključnim oblastima poslovanja i na njih istovremeno projektuju etičke principe Ciljeva održivog razvoja (SDGs), koje Globalni dogovor Ujedinjenih nacija internacionalno promoviše u sklopu univerzalnih moralnih normi savremenog poslovanja.

SDGs/ materijalne teme	Ciljevi	Učinak za 2018	Učinak za 2019	Nastojanja za 2020. godinu
Zaposleni i radno okruženje				
Materijalne teme: • Zapošljavanje • Obuke i razvoj	Unapređenje kompetencija	Realizovan 41 sat treninga, po zaposlenom. Više od 370 evra iznosi prosečno ulaganje u razvoj, po zaposlenom.	Realizovano 40 sati treninga, po zaposlenom. Skoro 370 evra iznosi prosečno ulaganje u razvoj, po zaposlenom. ⁸	Organizovati najmanje 30 sati obuke, po zaposlenom. Organizovati obuke koje štovaju kvalitetnije odgovaraju na potrebe zaposlenih.
    	Etičnost u poslovanju	Priprema za implementaciju projekta TITAN Ethics Point, koji će predstavljati centralizovani sistem za registraciju potencijalnih kršenja prava uzbunjivača i žalbeni mehanizam za naše zaposlene, obezbeđujući na taj način viši nivo poverljivosti.	Priprema platforme TITAN Grupe – Ethics Point, pomoću koje će zaposleni moći da prijave incidente na radnom mestu, negujući etičko radno okruženje.	Sprovodenje obuka za primenu Kodeksa ponašanja TITAN Grupe za sve zaposlene, svake dve godine
	Uključivanje i briga o zaposlenima	Implementacija nove SAP SuccessFactors platforme za upravljanje procesima koji se tiču naših zaposlenih, u okviru projekta Grupe, pod nazivom uniTe people. Uvođenje nove opreme za poslove održavanja u peći. Ukupno 191 preventivno-korektivna mera je realizovana, u cilju unapređenja bezbednih uslova za rad u krugu fabrike.	Ukupno 92% zaposlenih u TCK učestvовало је у оквиру Istraživanja stavova zaposlenih, sa ciljem да се испита motivisanost, ангажовање, uslovi за рад и употреба вештина. Rezultati ankete ће омогућити идентификацију и унапређење области рада које могу утицати на посвећеност и продуктивност у колективу.	Unapređenje zadovoljstva i angažmana zaposlenih. Stalno unapređenje uslova rada.
Materijalna tema: • Bezbednost i zdravlje na radu	Povrede na radu	U 2018. godini nije bilo povreda na radu (LTI = 0). Na kraju godine zabeleženo je 509 dana od poslednje povrede na radu.	U 2019. godini se dogodila jedna povreda na radu (LTI = 1). ⁹	Dostizanje i održavanje rezultata: 0 (nula) povreda na radu.
Tržište				
Materijalne teme: • Bezbednost i zdravlje klijenta • Prisustvo na tržištu • Ekonomski učinak • Indirektni ekonomski uticaji • Obuke i razvoj	Održavanje zadovoljstva klijenata	Nije zabeležena nijedna osnovana reklamacija na proizvode.	Nije zabeležena nijedna osnovana reklamacija na proizvode.	Održavanje niskog nivoa reklamacija. Savetovanje i edukacija kupaca.
 	Odgovornost prema korisnicima proizvoda	Dobijen sertifikat, u skladu sa ISO 9001:2015 standardom. Pakovanje cementa PC 35M (V-L) 32,5R u vreće od 25 kg.	Nova pozicija u Prodaji – konsultant za unapređenje primene proizvoda. Davanjem smernica i tehničke podrške kupcima, ova pozicija omogućuje unapređenje primene krajnjeg proizvoda i pružanje podrške prodaji u promovisanju proizvodnog programa i usluga TCK.	Održavanje stabilnog kvaliteta i stalne usaglašenosti proizvoda sa srpskim i evropskim zakonodavstvom. Održavanje usaglašenosti bezbednosnih oznaka na vrećama sa zahtevima EU.
     	Edukacija kupaca i dobavljača o društvenoj odgovornosti	Organizovana su 3 sastanka (ukupno 30 učesnika) sa kupcima i dobavljačima – prevoznicima, na temu bezbednosti i zdravlja na radu u TCK, kao i na temu promocije Titanovih vrednosti i strategije poslovanja na velikim projektima i održavanju dobrih poslovnih odnosa sa dobavljačima.	Planirani sastanak sa kupcima i dobavljačima na temu bezbednosti, odložen je za drugu polovicu 2020. godine.	Održavati kontinuiranu komunikaciju, sa ciljem da 80% ključnih dobavljača i kupaca poštuje principe odgovorne nabavke.
     	Pretkvalifikacija dobavljača	Pretkvalifikovano 100% novih dobavljača.	Pretkvalifikovano 100% novih dobavljača.	Nastaviti sprovođenje obuka za bezbedan rad ugovarača i prevoznika. Održati proces pretkvalifikacije za 100% novih dobavljača.

⁸ Rezultati u oblasti razvoja zaposlenih za 2019. godinu, kao i podaci za prethodne tri godine, prezentovani su u Indeksu društvenih rezultata (SP30L-SP39L), pogledati Prilog II. Navedeni indikatori su uskladjeni i sa Deset principa UNGC, SDG4/Cilj 4.3, kao i Smernicom UNCTAD (izdanje 2019).

⁹ Rezultati u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu za 2019. godinu, kao i podaci za prethodne tri godine, prezentovani su u Indeksu društvenih rezultata (SP01L-SP12L), pogledati Prilog II. Navedeni indikatori su uskladjeni i sa Deset principa UNGC, SDG/Cilj 8.8, kao i Smernicom UNCTAD (izdanje 2019).

SDGs/ materijalne teme	Ciljevi	Učinak za 2018	Učinak za 2019	Nastojanja za 2020. godinu
Životna sredina				
Materijalne teme: • Emisije • Energija • Materijali	Investiranje u održivi razvoj	Više od 690.000 evra iznosila su ulaganja u životnu sredinu.	Više od 560.000 ¹⁰ evra iznosila su ulaganja u životnu sredinu.	Dalje raditi na poboljšanju učinka u oblasti zaštite životne sredine.
	Emisija CO₂	Ukupna specifična direktna emisija CO ₂ iznosila je 611,3 kg/t _{proizvoda} .	Ukupna specifična direktna emisija CO ₂ iznosila je 609,3 kg/t _{proizvoda} . ¹⁰	Dostizanje vrednosti specifične direktnе emisije CO ₂ < 615,9 kg/t _{proizvoda} .
	Energetska efikasnost	Zamenjeno je 450 sijalica, sa odgovarajućim štednim sijalicama.	Zamenjeno je 1.020 sijalica, sa odgovarajućim štednim sijalicama.	Zameniti sve sijalice u kompaniji, sa energetski efikasnijom rasvetom.
	Alternativna goriva i sirovine	Učešće alternativnih sirovina iznosilo je 9,85%.	Učešće alternativnih sirovina iznosilo je 12,63% ¹⁰ .	Nastaviti zalaganja za procese usklađivanja sa standardima EU, koji se odnose na korišćenje alternativnih goriva. Povećati učešće alternativnih sirovina.
Lokalna zajednica i društvo				
Materijalne teme: • Lokalne zajednice • Indirektni ekonomski uticaji	Dijalog sa stejkholderima	Organizovan je „Dan otvorenih vrata“ za sve zainteresovane partnere i sugrađane, koji su se bliže upoznali sa radom fabrike. Prilikom predstavljanja integriranog Izveštaja za 2017. godinu, prikupljeni su podaci od stejkholdera o zainteresovanosti za teme kvaliteta vazduha u Kosjeriću i upotrebe alternativnih goriva.	„Dan otvorenih vrata“ je organizovan za sve zainteresovane predstavnike lokalne zajednice, koji su imali mogućnost da se upoznaju sa poslovanjem kompanije. Prilikom predstavljanja integriranog Izveštaja za 2018. godinu, sprovedena je digitalna anketa koja je doprinela sagledavanju stavova stejkholdera o važnim oblastima rada TCK.	Organizovati sastanke i održavati dijalog sa stejkholderima.
	Transparentnost i integritet	Objavljen je drugi integrисани Izveštaj, u skladu sa standardima cementne industrije i odgovarajućim protokolima Svetskog poslovnog saveta za održivi razvoj (WBCSD) – Inicijative za održivost u cementnoj industriji (CSI).	Objavljen je treći integrисани Izveštaj, u skladu sa standardima cementne industrije i odgovarajućim protokolima Svetskog poslovnog saveta za održivi razvoj (WBCSD) – Inicijative za održivost u cementnoj industriji (CSI).	Stalno unapređenje transparentnosti kroz integrisano izveštavanje. Prelazak sa Smernica WBCSD/CSI na nove Smernice Globalnog udruženja proizvođača cementa i betona (GCCA).
	Strateški pristup ulaganju u lokalnu zajednicu	Ukupno ulaganje u lokalnu zajednicu iznosilo je skoro 150.000 evra. Realizovan je peti ciklus programa prakse „Znanje za izazove – gradimo kulturu neprekidnog učenja“.	Realizovan je šesti ciklus programa prakse „Znanje za izazove – gradimo kulturu neprekidnog učenja“. Dobavljačima iz Kosjerića, za proizvode i usluge, isplaćeno je 8.400.000 evra.	Nastaviti podržavanje važnih razvojnih programa u lokalnoj zajednici.

U skladu sa prezentovanim podacima u okviru Indeksa za održivi razvoj, kompanija je realizovala većinu svojih ciljeva postavljenih do 2020. godine, koji se odnose na rezultate u oblasti zaštite životne sredine i društva, doprinoseći na taj način postizanju odgovarajućih ciljeva TITAN Grupe. Novi ciljevi za održivi razvoj do 2025. godine, biće definisani tokom 2020. godine na nivou TITAN Grupe i na lokalnom nivou.

¹⁰ Naše performanse u oblasti zaštite životne sredine za 2019. godinu, kao i istorijski podaci za tri godine, dati su u tabeli Indeks rezultata u oblasti ZZS (EP01L-EP40L), pogledati Prilog II. Naše performanse su povezane i usklađene i sa Deset principa UNGC i Smernicom UNCTAD (izdanje 2019).

DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE U SREDIŠTU NAŠIH AKTIVNOSTI

Naši rezultati u oblasti društvenog kapitala za 2019. godinu

Pregled performansi		2019
Ključni indikatori za 2019		TITAN indikatori ¹¹
Ukupan broj trening sati	8.007	SP37L
Udeo žena u menadžmentu	33,33%	SP26L i SP27L
Udeo zaposlenih koji su članovi sindikata	65,17%	SP29L
Troškovi nabavke	33.000.000 €	Povezani indikator SP45L
Donacije u lokalnoj zajednici	150.502 €	SP40L-SP42L

Principi održivog razvoja uspostavljaju ravnotežu između svih oblasti poslovanja i delovanja TITAN Cementare Kosjerić. Kompanija neprestano investira u konsolidovanje zdravog i bezbednog radnog okruženja, pružajući zaposlenima mogućnost za profesionalnu afirmaciju i unapređenje kompetencija. Realizacijom odgovornih inicijativa, TCK pozitivno utiče na društveno-ekonomski razvoj zajednice u kojoj posluje i širenje dobrih praksi kroz lanac nabavke. U nastojanju da ide ispred potreba kupaca, naša organizacija uspešno odgovara izazovima tržišta, negujući poslovni model operativne izvrsnosti i stvaranja dobrobiti za sadašnje i buduće generacije.

Uvažavajući interesovanje svih ključnih aktera za naše poslovanje, imamo u vidu da su kvalitet ambijentalnog vazduha u Kosjeriću i planirano korišćenje alternativnih goriva važne teme za predstavnike lokalne sredine, i stoga smo ovim pitanjima posvetili pažnju i u delu sadašnjeg Izveštaja. U tom domenu, nastavićemo i dalje da informišemo javnost, poštujući načela transparentnog poslovanja i dvosmerne komunikacije sa zajednicom.

Naši zaposleni

Naša politika održivog razvoja prevashodno se oslanja na profesionalne i individualne kvalitete zaposlenih, i njihovu posvećenost međusobnoj komunikaciji na polju ostvarenja zajedničkih ciljeva. Zaposlenje u TCK podrazumeva dugoročnu i principijelnu saradnju, zasnovanu na uzajamnom poverenju i poštovanju najviših standarda zaštite ljudskih prava, u svim aspektima međuljudskih odnosa u kompaniji.

Strategija ljudskih resursa nalaže da sve prakse TITAN Cementare Kosjerić vezane za rad, imaju zadatku da obezbede emotivnu i mentalnu posvećenost svim zaposlenima. Smernice za upravljanje ljudskim resursima predviđaju jednake mogućnosti za sve članove kolektiva, i promovišu meritokratiju, otvorenu komunikaciju i transparentnost.

Zaposlenima se prilikom odlaska u penziju isplaćuju zakonom propisane otpremnine, dok zaposleni koji rade u kompaniji 10, 20, 30 ili 40 godina, dobijaju jubilarne nagrade. Jedna od inicijativa na koju smo posebno ponosni jeste finansijska podrška od 1.000 evra za svako novorođeno dete naših kolega, kao dobrodošlica u Titanovu porodicu.

¹¹ Podaci koji se odnose na naše zaposlene za 2019. godinu, kao i podaci za prethodne tri godine, prezentovani su u Indeksu društvenih rezultata (SP14L-SP29L), pogledati Prilog II. Navedeni indikatori su usklađeni i sa Deset principa UNGC, SDG5/Cilj 5.5, kao i Smernicom UNCTAD (izdanje 2019).

Istraživanje stavova zaposlenih

U 2019. godini, 92% zaposlenih u TITAN Cementari Kosjerić odgovorilo je na anketu, u okviru Istraživanja stavova zaposlenih, koje se bavi ispitivanjem motivisanosti, angažovanja zaposlenih, uslova za rad i upotrebe veština. Rezultati prikupljenih podataka će omogućiti kompaniji da identifikuje i unapredi oblasti rada koje mogu uticati na posvećenost i produktivnost zaposlenih, kroz akcione planove čija je realizacija predviđena za 2020. godinu.

Istraživanje stavova zaposlenih Vaše mišljenje je važno

Tokom 2019. godine, nastavili smo implementaciju projekta **unITE people**, koji je namenjen razvijanju jedinstvenog sistema za upravljanje ljudskim resursima na nivou Grupe. Uvodeći nove module i proširujući digitalizaciju procesa fokusiranih na naše zaposlene, ovaj projekat pruža efikasniju i precizniju analitiku, kao i unapređen, digitalni menadžment procesa učinka zaposlenih i njihovog profesionalnog i ličnog razvoja.

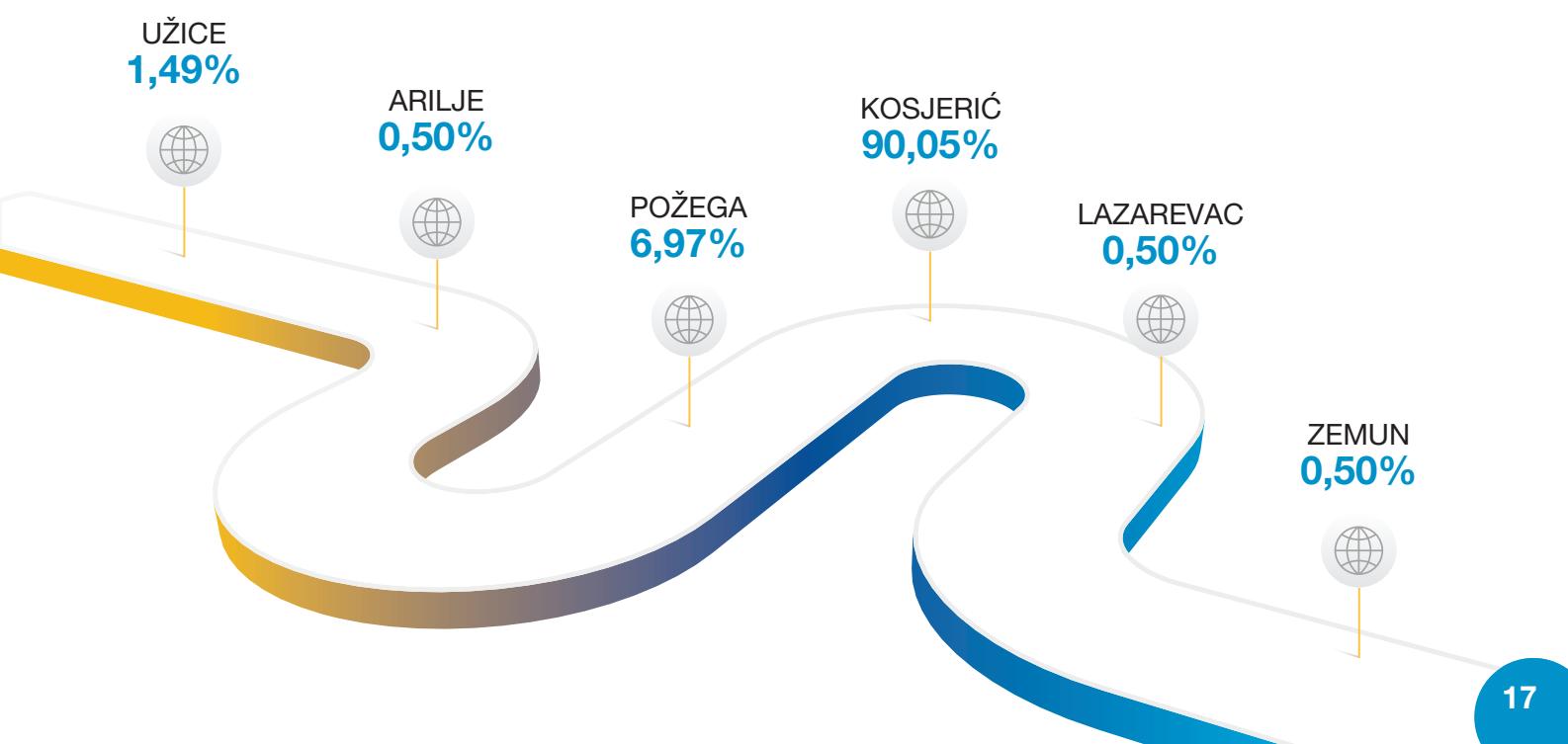

muškarci 66,67%
žene 33,33%

Kosjerić 69,23%
Požega 23,08%
Užice 7,69%

Struktura zaposlenih prema mestu stanovanja

Statistika o broju zaposlenih		POL	STAROST	2017	2018	2019
Novozaposleni	žene		<30	6	6	2
			30-50	0	1	1
			>50	0	0	0
	muškarci		<30	5	6	4
			30-50	2	6	3
			>50	0	1	0
Zaposleni koji su napustili organizaciju – redovna fluktuacija	žene		<30	3	5	0
			30-50	1	1	1
			>50	0	0	0
	muškarci		<30	3	6	1
			30-50	3	1	0
			>50	2	7	4
Zaposleni koji su napustili organizaciju – program restrukturiranja	žene		<30	0	0	0
			30-50	0	2	0
			>50	0	0	0
	muškarci		<30	0	0	0
			30-50	0	6	0
			>50	0	16	0
Stopa fluktuacije, % (broj zaposlenih koji su napustili organizaciju / prosečan broj zaposlenih za period)				5%	23%	3%

Odsustvo radi nege deteta u TITAN Cementari Kosjerić		2017	2018	2019
Zaposleni koji su imali pravo na odsustvo zbog rođenja deteta	muškarci	6	3	4
	žene	1	0	1
Zaposleni koji su iskoristili pravo na odsustvo	muškarci	0	0	0
	žene	1	0	1
Očekivani broj zaposlenih za povratak sa odsustva	muškarci	0	0	0
	žene	1	1	0
Zaposleni koji su se vratili na posao posle odsustva	muškarci	0	0	0
	žene	1	1	0
Zaposleni koji su se vratili na posao posle odsustva, i zaposleni su i 12 meseci kasnije	muškarci	0	0	0
	žene	1	0	0

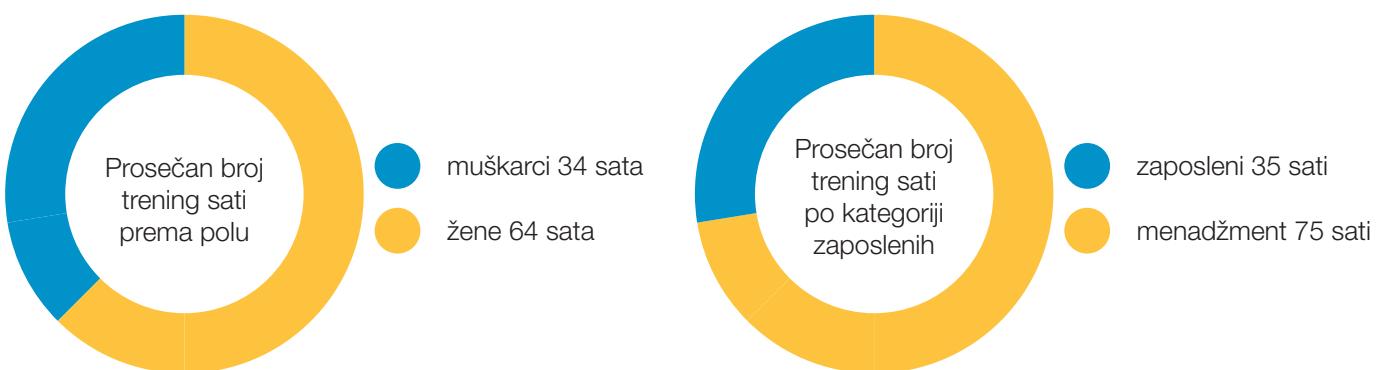
Indirektno zaposleni	2017	2018	2019
Ukupan broj zaposlenih kod ugovarača	216	268	287
Broj zaposlenih kod ugovarača, bez logistike i transporta*	36	33	55
Broj zaposlenih kod ugovarača – logistika i transport	180	234	232
Ukupan broj radnih sati zaposlenih kod ugovarača	407.950	505.485	541.132

* Broj ugovarača procenjen na osnovu radnih sati (kao FTE – full time equivalent)

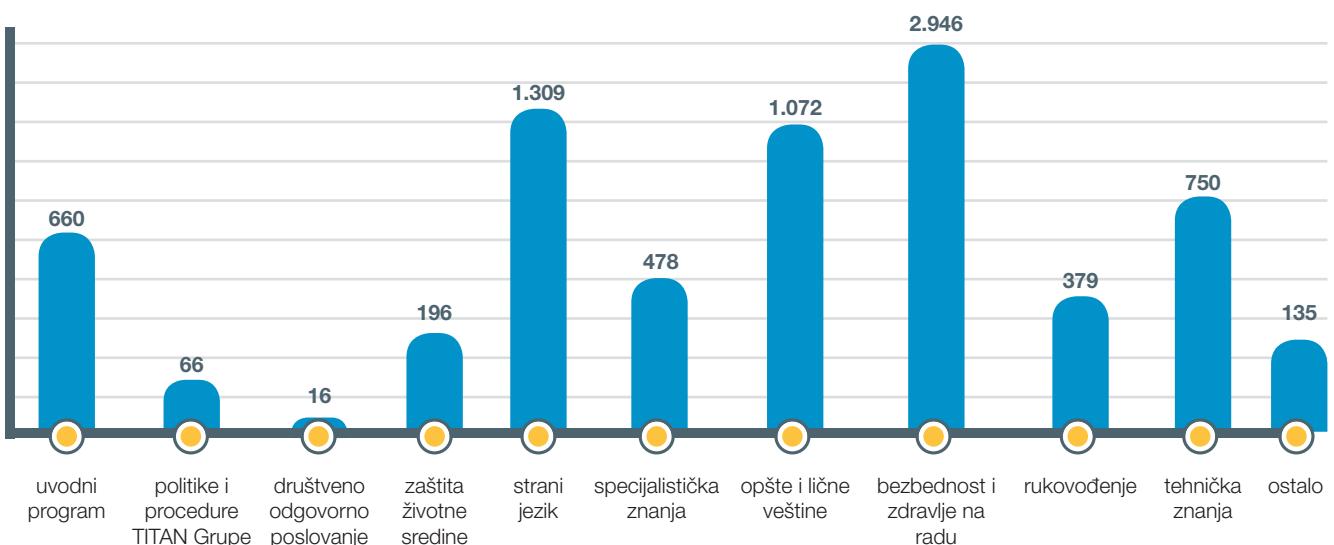
Stalno samousavršavanje i profesionalni razvoj zaposlenih

Razvoj znanja, stručnosti i kreativnih potencijala u TITAN Cementari Kosjerić predstavlja dinamičan proces, koji kompanija stimuliše konstantnim ulaganjem u obrazovanje članova svog kolektiva, sa verom da održivu budućnosti kompanije najbolje grade vrednosti učenja, obezbeđujući obostranu dobrobit organizaciji i zaposlenima. Usavršavanje kompetencija podstiče inovativnost, razmenu dobrih praksi i povezivanje uspešnih inicijativa u našoj kompaniji, što doprinosi uvećanju svestranih sposobnosti zaposlenih i jačanju jedinstvenog Titanovog identiteta.¹²

Prateći moderne tendencije obrazovanja i osluškujući potrebe zaposlenih, kompanija podržava i digitalno učenje, uvođenjem onlajn treninga u saradnji sa platformom LinkedIn, koja je ocenjena kao jedan od najboljih servisa za daljinsko izvođenje raznih vrsta nastave i seminarova.

Obuke 2019. godine: 8.007 sati

¹² Rezultati u oblasti razvoja zaposlenih za 2019. godinu, kao i podaci za prethodne tri godine, prezentovani su u Indeksu društvenih rezultata (SP30L-SP39L), pogledati Prilog II. Navedeni indikatori su usklađeni i sa Deset principa UNGC, SDG4/Cilj 4.3, kao i Smernicom UNCTAD (izdanje 2019).

Bezbednost pre svega

Pregled performansi		
Ključni indikatori za 2019		TITAN indikatori ¹³
Broj povreda na radu sa fatalnim ishodom (zaposleni)	0	SP01L i SP02L
Broj povreda na radu sa izgubljenim danima — LTI (zaposleni)	1	SP05L
Frekvencija povreda na radu sa izgubljenim danima — LTIFR (zaposleni)	2,74	SP06L
Stopa izgubljenih dana po povredi na radu (zaposleni)	49,25	SP08L

Odgovornost i brigu o ljudima TITAN Cementara Kosjerić dokazuje kroz bezbedno i zdravo radno okruženje, što se ogleda u Politici bezbednosti i zdravlja na radu, koja je uspostavljena odlukama najvišeg rukovodstva TITAN Grupe i distribuirana svim poslovnim jedinicama korporacije. Verujemo da je moguće dostići nivo bezbednosti bez povreda na radu, i ovu viziju postavljamo kao svoj osnovni cilj. Da bismo ga dostigli, neophodno je da nastavimo primenu najboljih dostupnih bezbednosnih praksi i da utičemo na svest direktno i indirektno zaposlenih, kontinualno preispitujući bezbednosne aspekte svakog posla, od najzahtevnijih do rutinskih radnih operacija.

U 2019. godini, u TCK se dogodila jedna povreda na radu direktno zaposlenog, usled koje je zabeleženo 18 kalendarskih izgubljenih dana. Dodatno, u prošloj godini su se desile i dve povrede na radu kod ugovarača, prilikom izgradnje okna na površinskom kopu krečnjaka. Navedeni incidenti su detaljno istraženi, rezultati istrage su predviđeni svim zaposlenima, a uzroci koji su doveli do posledica su otklonjeni. Kao ishod svih istraživačkih radova, propisujemo preventivno-korektivne mere, čijom realizacijom u što kraćem roku sprečavamo ponavljanje istih i sličnih rizika. Sva naša iskustva o incidentima sa ozbiljnim

potencijalom delimo sa kolegama iz Grupe, kao i sa firmama koje su izvođači radova u TCK. Takođe, ulažemo konstantne napore u pronalaženje novih skrivenih opasnosti, uključujući u ovaj posao sve zaposlene, nakon čega proističu unapređenja postojećih procedura, opreme i uslova rada.

Principom nulte tolerancije na uočene nepravilnosti u radu i nebezbedne uslove, kao i stalnim unapređenjem Sistema bezbednosti u fabrici, sve smo bliži ostvarenju vizije da se svaka povreda može sprečiti.

Tokom 2019. godine, u Cementari je ostvareno 2.946 sati bezbednosnih treninga, što u proseku za svakog zaposlenog iznosi 14,73 sata takvog usavršavanja. Za stalne i povremene ugovarače sa kojima saradujemo organizovali smo 417 sati treninga, a to je samo početak plana da naše izvođače radova potpuno uključimo u redovne bezbednosne edukacije, kao što se odnosimo i prema kolegama u kompaniji. Na tom planu, unapređenje znanja svih zaposlenih siguran je put ka razvoju bolje bezbednosne kulture. Akcenat stavljam na organizovanje treninga sa praktičnom primenom i primerima sa terena, a povećali smo i angažovanje eksternih stručnih instituta kao eksperata iz pojedinih oblasti, radi daljeg unapređenja znanja i dinamike u sprovođenju obuka.

¹³ Navedeni indikatori (pogledati Prilog II, Indeks društvenih rezultata) su povezani sa GCCA Poveljom, Smernicama i sektorskim ključnim indikatorima, Deset principa UNGC i odgovarajućim Ciljevima: SDG3/Cilj 3.6 i SDG8/Cilj 8.8.

Krajem prošle godine, završena je izmena i dopuna Akta o proceni rizika radnih mesta u TCK, na osnovu izmene u organizacionoj šemi nekih delova firme. Novim odredbama, prepoznata su 4 radna mesta sa povećanim rizikom, u odnosu na 7, koliko je ranije bilo propisano. Sada je na ove 4 radne pozicije raspoređeno ukupno 18 zaposlenih. Korišćenjem odgovarajućih metoda, prepoznali smo 12 novih ili skrivenih opasnosti i štetnosti, i u isto vreme realizovali 177 preventivno-korektivnih mera, proizašlih iz istraga incidenata, eksternih i internih revizija i predloga za unapređenje.

U Cementari je uspostavljen Odbor bezbednosti, kojeg čini 5 predstavnika zaposlenih i 3 predstavnika poslodavca. Uključivanje članova kolektiva u organizovanje i funkcionisanje sistema bezbednosti je njegova osnovna uloga. Radom ovog Odbora, postižemo dobro razumevanje i razmenu svih vrsta informacija sa predstvincima zaposlenih. Prohodnom komunikacijom i razvijanjem atmosfere uzajamnog poverenja, gradimo kulturu bezbednosti koja je jedno od najvećih dostignuća kompanije.

Celokupna pitanja iz oblasti bezbednosti i zdravlja zaposlenih, razrađena su u Kolektivnom ugovoru TCK. Tema bezbednosti na radu je uvek prioritetna na svim sastancima, i često predstavlja osnovu za poboljšanje svih oblika poslovanja naše kompanije. U septembru 2019. godine, u fabrići je uspešno sprovedena redovna godišnja provera usaglašenosti Sistema BZNR sa standardom OHSAS 18001. Kontrolu je izvršila nezavisna revizorska kompanija Eurosert, i tom prilikom nisu uočene neusaglašenosti, niti je bilo zapažanja o nebezbednim uslovima. Za 2020. godinu je planirano uvođenje novog Sistema bezbednosti i zdravlja na radu u TCK, u skladu sa ISO 45000:2018, čime ćemo nastaviti stalna unapređenja ove oblasti.

U bezbednom okruženju deca stvaraju lepši svet

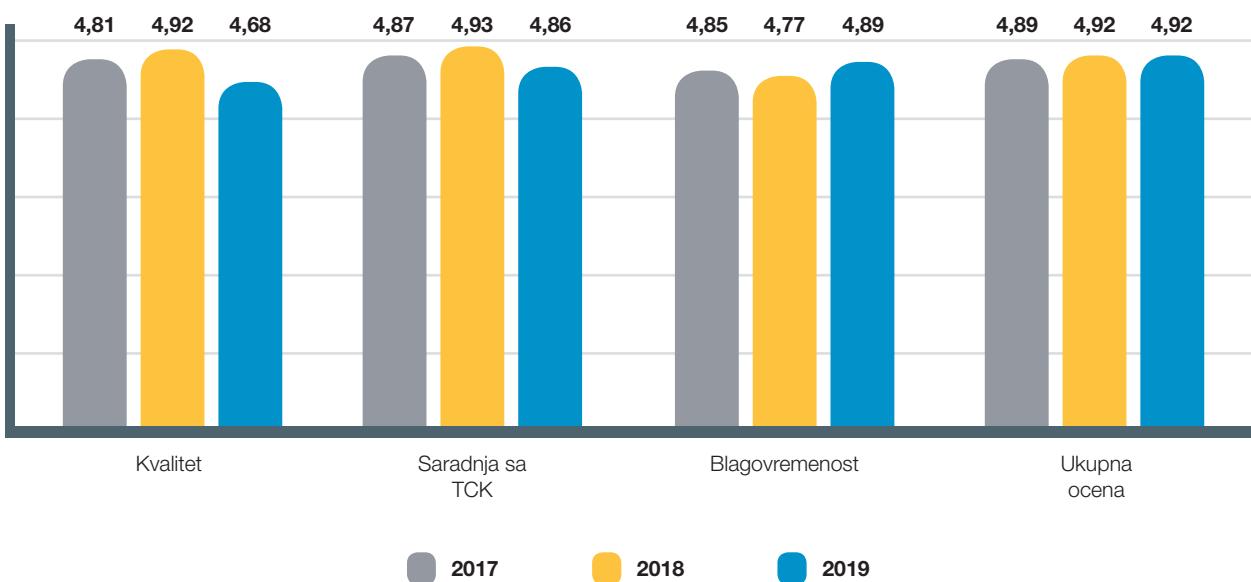

Saglasno Titanovojoj politici društvene odgovornosti, i u 2019. godini smo organizovali redovne „Bezbednosne radionice”. U program predavanja i vežbi uključili smo desetu generaciju učenika četvrtog razreda osnovnih škola u opštini Kosjerić, u cilju razvoja svesti o značaju bezbednosne odgovornosti od ranog uzrasta. U periodu od 14. do 30. oktobra, korisne lekcije iz te oblasti usvajalo je oko devedesetoro dece iz škola „Jordan Đukanović”, Varda i „Mito Igumanović”, Kosjerić, sa odeljenjima u seoskim sredinama. Sadržaje radionica smo rasporedili u tri nastavne celine. Bavili smo se problemima vršnjačkog nasilja i bezbednosti u saobraćaju, potom smo govorili o rizicima i sigurnom korišćenju interneta, dok je završni deo protekao u poseti Cementari i obilasku fabričkog postrojenja. Ovaj projekat nadograđuje uhodana saradnja sa lokalnom zajednicom, čije ustanove i organizacije doprinose da među mladima uspešno širimo znanja o značaju kulture bezbednosti, kao važnoj temi savremenog društva.

GRADIMO ZAJEDNIČKE VREDNOSTI SA PARTNERIMA

TITAN Cementara Kosjerić u svakom trenutku može da ponudi proizvode najvišeg kvaliteta i odgovori na potrebe kupaca. Poverenje koje korisnici imaju u naše proizvode opravdavamo kontinuiranim ulaganjem u performanse i bezbednost proizvodnog programa, što se može videti i u rezultatima ankete o zadovoljstvu kupaca koju sprovodimo svake godine.

Rezultati ispitivanja zadovoljstva kupaca 2017-2019

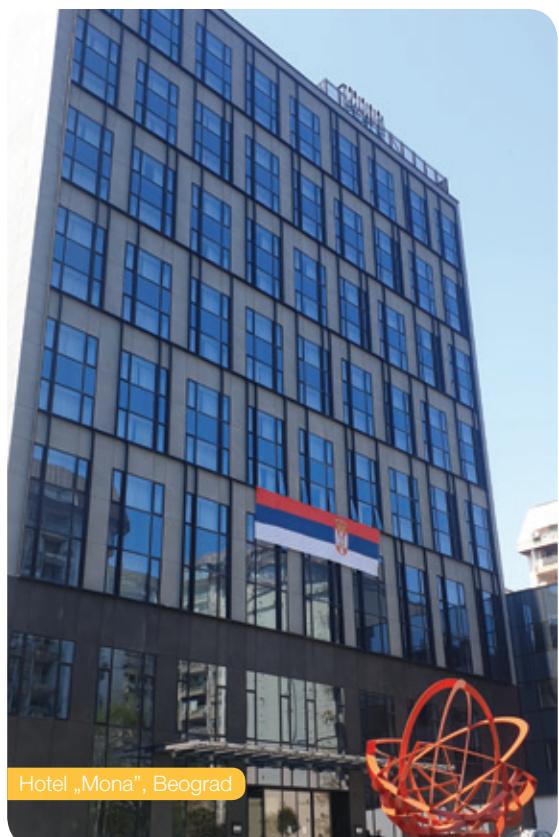
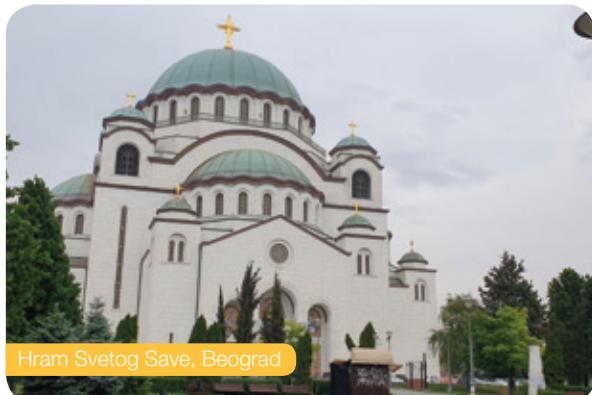
Kao društveno odgovorna kompanija koja posluje na održiv način, smatramo da je veoma značajna spremnost da pravovremeno odgovorimo na očekivanja kupaca, uzimajući u obzir relevantne zahteve kako za naše poslovanje, tako i za poslovne partnere, kupce i dobavljače sa kojima sarađujemo. Jedino na taj način možemo da unapređujemo sopstvenu praksu i da zajedno stvaramo zajedničku vrednost.

Plasmanu naših proizvoda i usluga pristupamo sa dužnom pažnjom, trudeći se da odgovorimo na sve veća očekivanja zainteresovanih strana. Zato nastojimo da pružimo precizne i dostupne informacije o izboru i odlikama svih Cementarinih proizvoda, kroz direktnе i indirektnе kontakte, preko deklaracije robe i putem našeg veb-sajta: www.titan.rs.

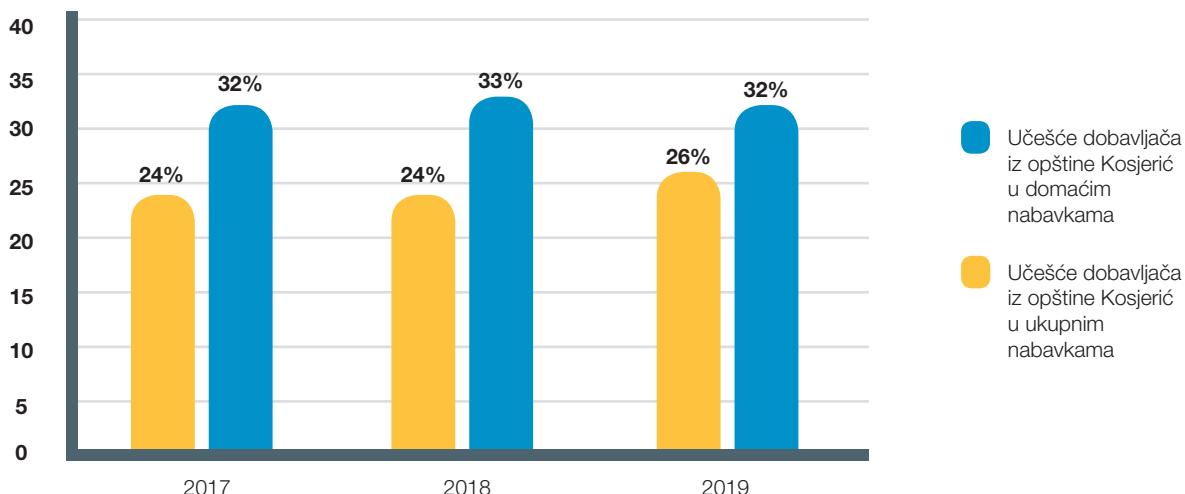
398 direktnih i indirektnih kupaca u SRBIJI, CRNOJ GORI I HRVATSKOJ

Primenjujući savremeni poslovni način komunikacije sa kupcima, izlazimo u susret njihovoј potrebi da budu kompletno obavešteni o tehničkim i svim važnim propratnim karakteristikama našeg asortimana. Jasna i edukativna uputstva odnose se na sastav, pravilnu upotrebu i bezbedno korišćenje proizvoda, čiji vrhunski kvalitet garantujemo poštujući zakonske, kao i druge interne i eksterne standarde.

Objekti za koje je korišćen cement TCK

Negujemo lanac nabavke

U našoj strategiji upravljanja lancem nabavke, saradnja sa dobavljačima je regulisana sistemom pravila i procedura, na bazi korporativnih principa TITAN Cementare Kosjerić. Ovi uslovi obuhvataju primenu zakonskih propisa i ispunjenje zahteva u oblastima bezbednosti i zdravlja na radu, zaštite životne sredine, ljudskih prava i etičnog poslovanja. Kriterijumi za selekciju, kontrolu i evaluaciju dobavljača definisani su Kodeksom ponašanja za nabavku TITAN Grupe, na osnovu procene kvaliteta, pouzdanosti, prilagodljivosti i lokacije poslovanja. Neizostavno, na dobavljače prenosimo model negovanja partnerskog poverenja sa saradnicima i uvažavanja potreba klijenata, kao važnih standarda naše kompanijske etike. Šireći koncept društvene odgovornosti u svim sferama svog uticaja, Cementara sa tog stanovišta nastupa i u procesu rukovođenja lancem nabavke. Svojim primerom, naša kompanija motiviše dobavljače da usvoje Titanov Kodeks ponašanja pri nabavkama i Titanove prakse poslovanja, kao obrazac za njihova dalja poslovna unapređenja.

Uticajem na dobavljače, TITAN Cementara Kosjerić afirmiše načela održivog razvoja. To čini na posredan način, kroz promovisanje odgovorne nabavke, dok direktno delovanje vrši postupcima pretkvalifikacije dobavljača i sklapanjem ugovora sa njima. Konkretnim procedurama utvrđuju se obaveze i pravila ponašanja dobavljača, pre započinjanja posla za koji su izabrani. Od njih zahtevamo da odnos prema svojim zaposlenima i podizvođačima usklade sa opštom zakonskom regulativom, kao što je, na primer, neophodno sklanjanje ugovora o radu. U pogledu bezbednosti i zdravlja u radnom okruženju, dobavljači se obavezuju da, uz okvirne propise, prihvate i uslove naše kompanije. To se odnosi i na zakonito ponašanje u oblasti zaštite životne sredine, gde se dodatno nalaže poštovanje internih Titanovih normi koje su zahtevnije od generalnih standarda. Pored tih dužnosti, od dobavljača se očekuje da slede principe etičnosti i da podržavaju poslovanje u kome vlada fer konkurenca, lišena korupcije i podmićivanja.

Svi novi izvođači radova koje smo angažovali u 2019. godini, prošli su kroz proces pretkvalifikacije u TCK, prema kriterijumima poštovanja radnih i ljudskih prava, i uticaja na društvo. Procedura je nastavljena tokom izvođenja radova, uključivanjem standarda bezbednosti i zdravlja na radu, kao i uticaja na životnu sredinu.

Saradnja sa lokalnim dobavljačima

U skladu sa procedurom nabavke u TCK, u tenderskom postupku prikupljanja ponuda nastojimo da, pored ostalih zainteresovanih učesnika, na tender pozovemo i sve lokalne dobavljače koji mogu da ponude zahtevani proizvod ili uslugu. Takođe, u izboru najprihvatljivije ponude, prednost dajemo lokalnim dobavljačima, ukoliko su njihove ponude približne ceni dobavljača koji nisu iz opštine Kosjerić. Vrednost nabavki od dobavljača sa područja opštine Kosjerić, u 2019. godini iznosila je značajnih 8.400.000 evra, što je za 13% više od prometa u 2018. godini i 35% više u odnosu na promet u 2017. godini.

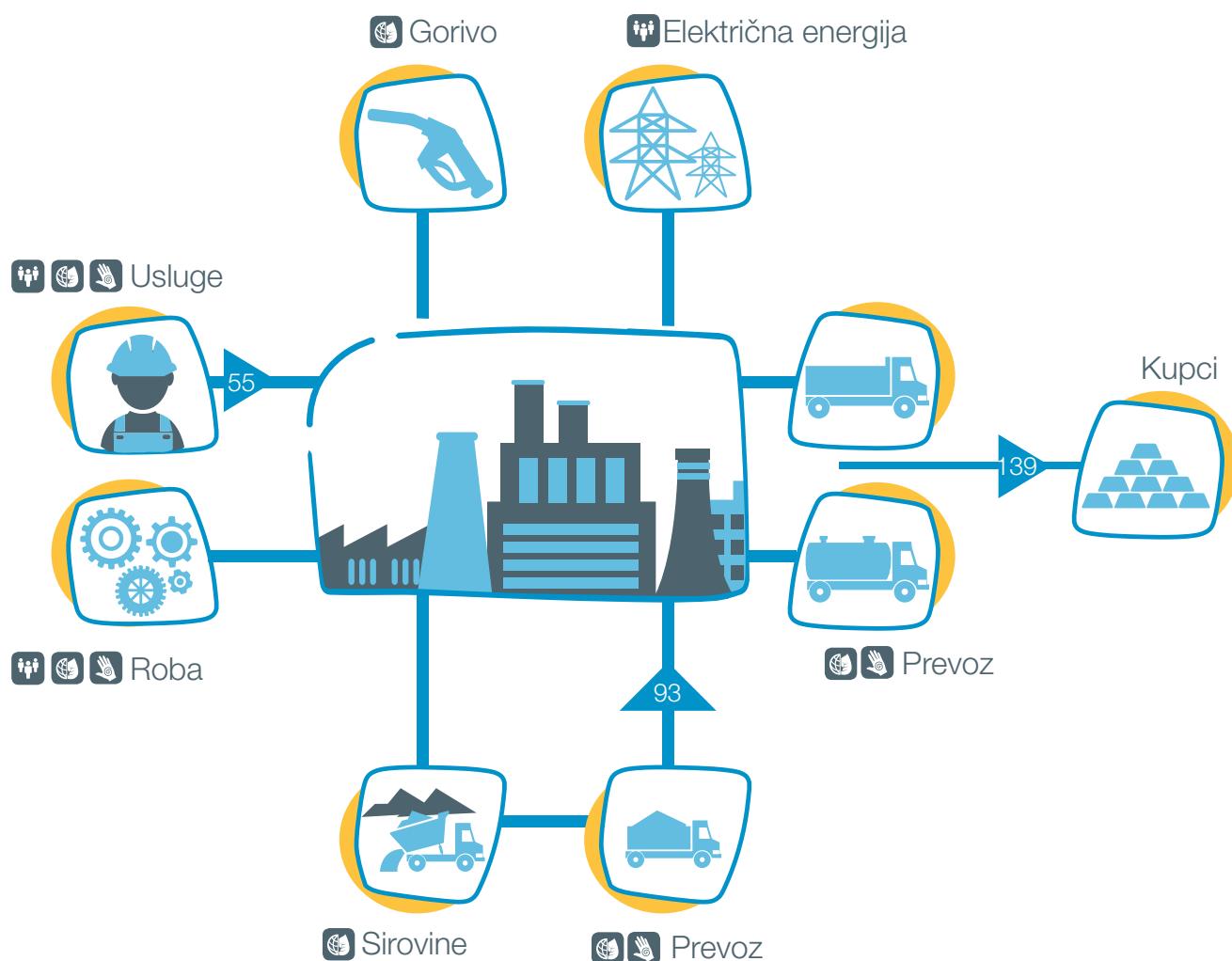
U TCK sistemski pratimo uspešnost rada dobavljača, ocenjujući njihove rezultate i za vreme saradnje. U postupku vrednovanja uzimamo u obzir revizije izvođača radova, ispunjenje kriterijuma bezbednosti i zdravlja na radu nakon završenih aktivnosti, kao i praćenje kvaliteta proizvoda/usluga. Povrh toga, na kraju svake kalendarske godine sprovodimo evaluaciju dobavljača sa kojima smo sarađivali u tom vremenskom okviru, a procenu uspeha donosimo prema ostvarenom kvalitetu proizvoda ili usluge, saradnje i odgovornog poslovanja u praksi. U 2019. godini, sarađivali smo sa 737, a ocenili 331 dobavljača. Od tog broja, 20% dobavljača je vrednovano po kriterijumima bezbednosti i zdravlja na radu i uticaja na životnu sredinu.

Udeo domaćih dobavljača

Kako bismo ukazali na uticaj kompanije na domaću ekonomiju, uveden je novi pokazatelj u okviru Indeksa društvenih rezultata – udeo domaćih dobavljača. Prema ovom pokazatelju, trošak usmeren na domaće dobavljače u ukupnim nabavkama iznosi 79,28% za 2019. godinu. Navedeni indikator predstavlja deo TCK lanca vrednosti i povezan je sa Deset principa UNGC SDG9/Cilj 9.3, prema pristupu UNCTAD (izdanje 2019).

Lanac vrednosti nabavke

Dobavljači su kategorisani po značajnim grupama proizvoda i usluga, kao i kriterijumima po kojima se uobičajno vrednuju.

Radna i ljudska prava

Uticaj na zaštitu životne sredine

Uticaj na društvo

Ukupan broj
indirektno
zaposlenih

TITAN U KOSJERIĆU

U ostvarivanju poslovnih ciljeva, TITAN Cementara Kosjerić u svoje aktivnosti uključuje principe društvene odgovornosti i održivosti, uskladene sa uverenjem da to nije samo pitanje moralne obaveze, već delotvorna korporativna praksa koja oblikuje privredne, ekonomski i ljudske vrednosti.

Jedna od ključnih oblasti DOP politike je naš doprinos održivosti lokalne zajednice.¹⁴ Usklađivanjem kriterijuma sa poslovnim modelom TCK i strategijom održivosti, uz fokus na materijalne teme, u okviru redovnih inicijativa u zajednici, pokrenuli smo novu internet platformu za samoprocenu svih aktivnosti koje realizujemo u skladu sa povratnim informacijama naših stejkholdera. Pružajući informacije na platformi Grupe, TCK će aktivno učestvovati u analizi inicijativa koje se sprovode u Kosjeriću, tokom 2020. godine. Ova platforma predstavlja novi modul Sistema za prikupljanje podataka Grupe (*TITAN Group CSR Databank*).

Preko 150.000 € kompanija je investirala u razvojne projekte u lokalnoj zajednici.

Struktura ulaganja u lokalnu zajednicu

Info Centar TCK

Prezentovanjem transparentnih, ažurnih i objektivnih informacija o poslovanju fabrike, Info Centar TITAN Cementare Kosjerić promoviše savremeni model otvorene komunikacije sa zainteresovanim stranama, koji kompanija primenjuje na svim nivoima svoga rada. Javnosti su na jednom mestu dostupne štampane i digitalne publikacije, sa stručnim izlaganjem o proizvodnim procesima, pokazateljima uticaja na životnu sredinu, društvenom delovanju i drugim poslovnim pitanjima TCK, na koja građani mogu dobiti profesionalne odgovore. Učešćem u organizaciji raznih seminara, edukativnih i kulturnih programa, Info Centar podržava susrete kompanije i zajednice, kao prilike za rađanje novih održivih ideja.

¹⁴ Rezultati u oblasti uključivanja stejkholdera za 2019. godinu, kao i podaci za prethodne tri godine, prezentovani su u Indeksu društvenih rezultata (SP40L-SP45L), pogledati Prilog II. Navedeni indikatori su uskladeni i sa Deset principa UNGC, SDG9/Cilj 9.3, i SDG17/Cilj 17.17, kao i Smernicom UNCTAD (izdanje 2019).

Transparentnošću i saradnjom gradimo poverenje

Svečanom promocijom, TITAN Cementara Kosjerić je 31. jula 2019. godine predstavila deveti redovni Izveštaj, u kome je društvena posvećenost kompanije osvedočena kroz sumirane poslovne i finansijske učinke u svim aspektima odgovornosti prema biznisu i ljudskim vrednostima. Zasnovan na konceptu održivog razvoja, integrisani Izveštaj za 2018. godinu svojom materijom i formom prati savremene principe izveštavanja o DOP praksi, što podrazumeva da je sadejstvo ekonomskih, ekoloških i društvenih ciljeva u TCK usaglašeno sa Ciljevima održivog razvoja Globalnog dogovora Ujedinjenih nacija. Posebna pažnja u Izveštaju

i njegovoj prezentaciji posvećena je zaštiti životne sredine i stručnoj analizi uticaja rada fabrike na parametre kvaliteta ambijentalnog vazduha u Kosjeriću. Povodom toga, kao i teme budućeg korišćenja alternativnih goriva u TCK, kompanija je tokom ovog događaja sprovedla onlajn anketu kako bi uvažila zabrinutost i ispitala mišljenje stejkholdera o navedenim pitanjima, sagledavajući njihove stavove kao smernice dalje komunikacije sa zajednicom.

U okviru ceremonije, direktoru TCK Miroslavu Gligorijeviću dodeljeno je prestižno priznanje „Poslovni lider 2018. godine”, koje je uručila Ana Lapčević, direktor Regionalne privredne komore Zlatiborskog okruga. Ovu nagradu Privredna komora Srbije dodeljuje istaknutim firmama i ličnostima za odgovorno angažovanje na planu opštedoruštvenih interesa.

Savremenom digitalnom opremom unapređujemo medicinsku zaštitu sugrađana

Na zvaničnom sastanku održanom u Kosjeriću, 3. juna 2019. godine, u prisustvu predstavnika lokalne samouprave

i rukovodilaca Zdravstvenog centra Užice i Doma zdravlja u Kosjeriću, TITAN Cementara Kosjerić uručila je opštinskom Domu zdravlja deset modernih računarskih stanic, u vrednosti većoj od 370.000 dinara. Kao čin humanosti, ovo je jedna od mnogih donacija naše kompanije, koja je i ranije istoj organizaciji pomagala u nabavci kotla, kompjuterske opreme, dužinometra za bebe, uz istovremenu finansijsku potporu regionalnom medicinskom centru. Prema rečima Jasmine Đorđević, direktorkе

Doma zdravlja, savremeni digitalni uređaji imaju funkcionalniju primenu u svakodnevnoj praksi, jer će zameniti trećinu zastarele tehnologije i olakšati delatnosti te ustanove. Tako će Titanov poklon doprineti mobilnjem radu lokalne zdravstvene službe i pružanju kvalitetnijih usluga u preventivnoj zaštiti i lečenju sugrađana.

TCK kroz isplatu obaveza zdravstvenog osiguranja, redovno doprinosi državnom Fondu za zdravstvenu zaštitu građana, pa je sa tom svrhom u 2019. godini kompanija isplatila iznos od preko 40 miliona dinara.

Konkurs „Za moj Kosjerić“ inspirisan potrebama zajednice

Veliki odziv dosadašnjih učesnika i ideja koje je animirao, kao i njegova društvena delotvornost, doprineli su da Titanov konkurs „Za moj Kosjerić“ bude integriran u život lokalne sredine. Uspostavljajući blisku i održivu saradnju sa građanima, Cementara je do sada uložila preko 120.000 evra u realizaciju 65 nagrađenih projekata, koji podstiču interaktivno unapređenje obrazovanja, kulture, socijalne zaštite i ekologije, prema interesovanju i potrebama okruženja. Popularnost ove inicijative stalno raste, pa je u 2019. godini prijavljeno 27, a izabrano 10 najambicioznijih projekata, promovisanih na

tradicionalnoj svečanosti, 28. marta. Njihov uspeh pozdravili su gosti iz zajednice, kojima su predstavljeni i rezultati prošlogodišnjih pobednika konkursa, kao dokaz da prepoznatljiva podrška TITAN Cementare Kosjerić predstavlja podsticaj za stvaranje autentičnih društveno korisnih programa.

Veliko srce za sve sugrađane

Titanova dugogodišnja inicijativa, sa plemenitom krilaticom „Jedan svet. Jedan dom. Jedno srce.“, doprinosi unapređenju zdravstvene просвећености u lokalnoj zajednici. U toj organizaciji je 16. maja 2019. godine, u prostoru Doma kulture, izvedena akcija dobrovoljnog davanja krvi, zahvaljujući saradnji sa Crvenim krstom iz Kosjerića i Službom za transfuziju krvi Zdravstvenog centra, Užice. Pozivu međuljudske solidarnosti odazvalo se četrdeset troje davalaca, a njihovim sugrađanima je toga dana omogućena provera zdravstvenog stanja, u okviru volonterske kampanje preventivnih medicinskih pregleda, koju su podržali lekari Doma zdravlja u Kosjeriću. Promocija pozitivnih životnih navika se odvijala na glavnoj ulici, ispred Info Centra TCK, gde su gostima posluženi prirodni kokteli i ponuđene nutricionističke preporuke

za pravilnu ishranu. U Cementarinoj akciji najbrojnija su bila deca, koja su učešćem u zabavnim vežbama i igrama, zajedno sa nastavnikom fizičke kulture Nemanjom Cvijićem, ukazala na potrebu stalnog jačanja duha i tela.

Titanova stručna praksa – temelj profesionalnog usavršavanja

Uokviren odgovornim poslovanjem, kao pečatom ideje vodilje i jednom od vrednosti TITAN Cementare Kosjerić, program prakse „Znanje za izazove – gradimo kulturu neprekidnog učenja“ realizovan je šestu godinu zaredom, za studente i diplomce koji žele da unaprede univerzitetsko obrazovanje i steknu bolje kvalifikacije u korist daljeg profesionalnog razvoja. Primena teorijskih znanja u svakodnevnom funkcionisanju naše kompanije omogućava polaznicima da se uključe u realne poslovne procese i usvoje korisna početna iskustva. U 2019. godini, stručnu praksu je pohađalo sedam praktikanata, koji su savladavanjem Uvodnog programa edukacije, zatim angažovanjem u sektorskim jedinicama i organizacijom završne prezentacije, uspešno završili tromesečni ciklus usavršavanja. Titanova stručna praksa deo je projekta koji realizuje Evropski pakt za mlade, u okviru Evropske mreže za društveno odgovorno poslovanje (*CSR Europe*), čiji potpisnik je i TITAN Grupa.¹⁵

Uzajamno poverenje je ključ saradnje sa zajednicom

svojim poslovnim partnerima i predstavnicima zajednice, a posebnu pažnju poklanjamo osmišljavanju zanimljivih edukativnih programa i animacija za najmlađe sugrađane, koji vedrinom, poletom i kreativnošću daju novu energiju našoj fabrici.

U nizu društvenih aktivnosti kojima transparentno prezentujemo svoj rad i učvršćujemo poverenje sa građanima, obostrani značaj ima Dan otvorenih vrata TCK, kao prilika da posetioци budu na samom izvoru saznanja o proizvodnim i poslovnim procesima naše kompanije. Na prošlogodišnjoj, četvrtoj po redu manifestaciji, organizovanoj u nedelju, 15. septembra, prijateljski smo dočekali preko dve stotine gostiju, sa kojima smo se družili, zabavljali i podelili informacije o ključnim aspektima našeg poslovanja. Ovakvim prijemom ukazujemo poštovanje prema

¹⁵ Rezultati u oblasti uključivanja stejkholdera za 2019. godinu, kao i podaci za prethodne tri godine, prezentovani su u Indeksu društvenih rezultata (SP43L-SP44L), pogledati Prilog II. Navedeni indikatori su uskladjeni i sa Deset principa UNGC, kao i sa Evropskim paktom za mlade.

BRIGA O ŽIVOTNOJ SREDINI

Naši rezultati u oblasti zaštite životne sredine za 2019. godinu

Pregled performansi		
Ključni indikatori za 2019		TITAN indikatori ¹⁶
Specifična emisija prašine	7,9 g/t _{klinkera}	EP31L
Specifična emisija NO _x	951,8 g/t _{klinkera}	EP32L
Specifična emisija SO ₂	3,5 g/t _{klinkera}	EP33L
Specifična direktna emisija CO ₂ – bruto	609,3 kg/t _{proizvoda}	EP18L
Upotreba alternativnih sirovinskih materijala	12,6%	

Zaštita životne sredine je ključna za naš održivi poslovni model. Uvek težimo da učinimo naše poslovanje što je moguće efikasnijim i da se kontinuirano unapređujemo u oblastima sa potencijalnim uticajem na životnu sredinu, kao što su upotreba vode i energije, lokalna zaštita biodiverziteta, upravljanje otpadom i smanjenje emisija.

Još od 2010. godine, TITAN Cementara Kosjerić primenjuje Sistem upravljanja zaštitom životne sredine (EMS), koji nam omogućava da poboljšamo praćenje i izveštavanje o uticajima na životnu sredinu. Integralni deo Sistema je upravljanje incidentima u oblasti zaštite životne sredine, koje je obuhvaćeno procedurom Plan za hitne intervencije: Upravljanje incidentima. Ovaj Sistem, koji je eksterno sertifikovan i koji je u skladu sa internacionalnim standardom ISO 14001:2015, obuhvata uzajamni odnos: kompanija ↔ životna sredina, čime je briga o životnoj sredini postala deo našeg svakodnevnog poslovanja.

Politika zaštite životne sredine u Cementari odražava našu posvećenost održivom razvoju, kao i pristup rešavanju izazova i mogućnosti u vezi sa klimatskim promena.

Glavni elementi naše Politike zaštite životne sredine uključuju: procenu uticaja, rehabilitaciju kopova, zaštitu lokalnog biodiverziteta, očuvanje i upravljanje vodnim potencijalima, zaštitu resursa i upravljanje otpadom, stvaranje kulture odgovornosti prema životnoj sredini sa našim poslovним partnerima i uključivanje inovacija u naše strategije.

Ova Politika, takođe, obuhvata naše prioritete u Strategiji ublažavanja klimatskih promena koju je usvojila Grupa, a to su: energetska efikasnost, ko-procesuiranje alternativnih goriva i sirovina, inovacija proizvoda i primena novih tehnologija, kao i procena rizika i mogućnosti u celom lancu vrednosti.

Politika utvrđuje odgovornosti u oblasti zaštite životne sredine svih zaposlenih u TITAN Cementari Kosjerić.

¹⁶ Navedeni indikatori (pogledati Prilog II, Indeks rezultata u oblasti ZZS) su povezani sa GCCA Poveljom, Smernicama i sektorskim ključnim indikatorima, Deset principa UNGC i Smernicom UNCTAD (izdanje 2019).

Energija i klimatske promene

Generalno, celokupna delatnost proizvodnje cementa emituje gasove sa efektom staklene bašte (GHG), i to prvenstveno ugljen-dioksida. Stoga je TITAN Grupa usvojila strategiju za smanjenje emisija CO₂, ulaganjem u inovativne tehnologije i alternativne materijale.

Naša strategija, kao i strategija Grupe, fokusira se na povećanje energetske efikasnosti, upotrebu alternativnih goriva i smanjenje sadržaja klinkera u cementu.¹⁷

Štaviše, TITAN Grupa je usvojila i metodologiju za cost-benefit analizu troškova mera za smanjenje CO₂ i razvoj naše Mape na putu prema nižim emisijama CO₂ (low-carbon roadmap). Ova Mapa se fokusira na pet globalnih strateških poluga, koje pokrivaju opcije za koje se očekuje da će omogućiti cementnom sektoru jačanje njegovog doprinosa u borbi protiv globalnog zagrevanja, i to su:

- energetska efikasnost,
- ko-procesuiranje alternativnih goriva i sirovina,
- supstitucija klinkera drugim odgovarajućim materijalima,
- inovacije u tehnologijama i proizvodima,
- partnerstva sa građevinskim sektorom.

Energija

U 2019. godini, TITAN Cementara Kosjerić koristila je termalnu energiju, dobijenu sagorevanjem fosilnih goriva i biomase, i električnu energiju. Termalna energija iz goriva je, najvećim delom, upotrebljena za proizvodnju klinkera, dok se električna energija koristila, uglavnom, za prethodnu obradu sirovina (oko 31%), za pripremu goriva i proizvodnju klinkera (oko 21%), kao i za mlevenje cementa (oko 46%).

U poređenju sa 2018. godinom, potrošnja termalne i električne energije u 2019. godini bila je nešto manja (termalna energija za približno 4%, a električna energija za 3,2%), što je uslovljeno promenama u obimu proizvodnje.

Generalno, potrošnja energije u 2019. godini bila je, srazmerno proizvodnji cementa, u skladu sa pokazateljima potrošnje energije u cementarama TITAN Grupe (https://www.titan-cement.com/TITAN_Cement_Group_IAR_2019_EN.pdf), a taj odnos važi i za dostignute vrednosti specifične potrošnje energije, po jedinici proizvoda. Kako je u pitanju bitan deo operativnih troškova, detaljniji prikaz podataka o utrošku termalne i električne energije u TCK podleže specifičnim ograničenjima poverljivosti, saglasno politici kompanije.

¹⁷ Naši rezultati u okviru Indeksa rezultata u oblasti ZŽS (Prilog II, EP18L-EP22L i EP34L-EP37L), povezani su sa GCCA Poveljom, Smernicama i sektorskim ključnim indikatorima, kao i sa SDG7/Ciljevi 7.2, 7.3 i 7.a, SDG9/Cilj 9.4 i SDG12/Cilj 12.2.

Održivo poslovanje – korišćenje alternativnih goriva u cementnoj industriji

Cementna industrija u Evropskoj uniji već koristi više od 40%¹⁸ goriva dobijenih iz otpada i biomase za obezbeđivanje toplotne energije u tehnološkom procesu proizvodnje klinkera. U cementarama u Nemačkoj stepen supstitucije fosilnih goriva alternativnim, u 2018. godini dostigao je 67,5%¹⁹.

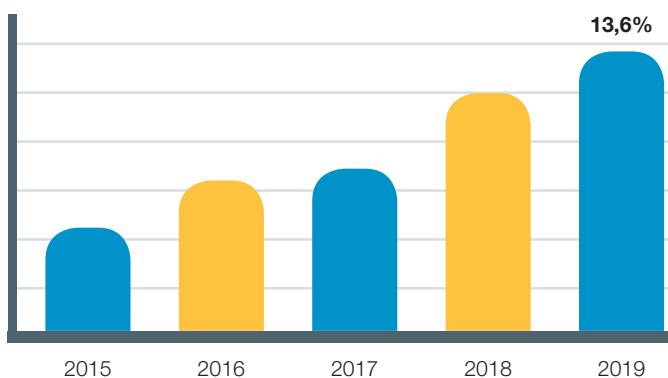
Iako je izbor za prelazak na alternativna goriva obično uslovjen potrebom za manjim troškovima, drugi faktori postaju sve važniji. Upotreba alternativnih goriva omogućuje koristi i društvu i kompanijama: emisije CO₂ su niže nego kod fosilnih goriva, otpad se može prerađivati na efikasan i održiv način, a potražnja za određenim prirodnim materijalima može se smanjiti.

Ko-procesuiranje otpada u pećima za proizvodnju klinkera doprinosi rešavanju tri glavna pitanja sa kojima se savremeno društvo trenutno suočava:

- **Ublažavanje klimatskih promena.** Korišćenje alternativnih goriva predstavlja jednu od glavnih poluga za smanjenje emisija CO₂ u proizvodnji cementa. Prema Međunarodnoj agenciji za energiju (International Energy Agency, IEA), korišćenje alternativnih goriva može doprineti smanjenju ukupnih emisija CO₂ za 0,75 Gt do 2050. godine.
- **Unapređenje upravljanja otpadom.** Ko-procesuiranje može smanjiti količinu otpada koji se deponuje i iskoristiti njegov energetski potencijal na vrlo efikasan način. U tom smislu, ovaj postupak se direktno nalazi u hijerarhiji upravljanja otpadom u EU, prema Okvirnoj direktivi o otpadu (EU Waste Framework Directive).
- **Napredak ka cirkularnoj ekonomiji.** Tokom ko-procesuiranja, tokovi otpada iz drugih grana privrede valorizovani su u industriji cementa – čime se doprinosi cirkularnoj ekonomiji. Dalje, ko-procesuiranje omogućava delimičnu supstituciju sirovinskih materijala, zamenjujući određene prirodne materijale koji se koriste u izradi cementa.

Uzimajući sve navedeno u obzir, cementna industrija je razvila niz tehnoloških rešenja za upotrebu alternativnih goriva na bezbedan način, bez negativnog uticaja na okolinu i zdravlje ljudi, kao i na kvalitet proizvoda. Ukratko, uslovi koji vladaju u cementnim pećima – pre svega, temperatura plamena od 2.000°C i dugo vreme zadržavanja produkata sagorevanja na ovim visokim temperaturama – garantuju potpunu razgradnju organskih materija, čak i pre nego što ti produkti sagorevanja dođu do filtera.

Udeo korišćenja alternativnih goriva u TITAN Grupi

TITAN Grupa, kao globalni proizvođač cementa, i u 2019. godini je zabeležila dalji porast upotrebe alternativnih goriva, pošto su sprovedeni akcioni planovi razvijeni u poslednjoj deceniji. Osušeni mulj iz otpadnih voda, muljevi rafinerija, gume, RDF i poljoprivredni otpad su alternativna goriva koja se koriste u različitim fabrikama cementa u Grupi. U poslednjih pet godina, u fabrikama TITAN Grupe je na bezbedan način iskorišćena energetska vrednost iz 1.008.680²⁰ tona otpada, čime je sprečeno da ova količina bude beskorisno i trajno odložena na deponijama.

¹⁸ „Status and prospects of coprocessing of waste in EU cement plants”, ECOFYS, 2017
¹⁹ VDZ Environmental Data 2018

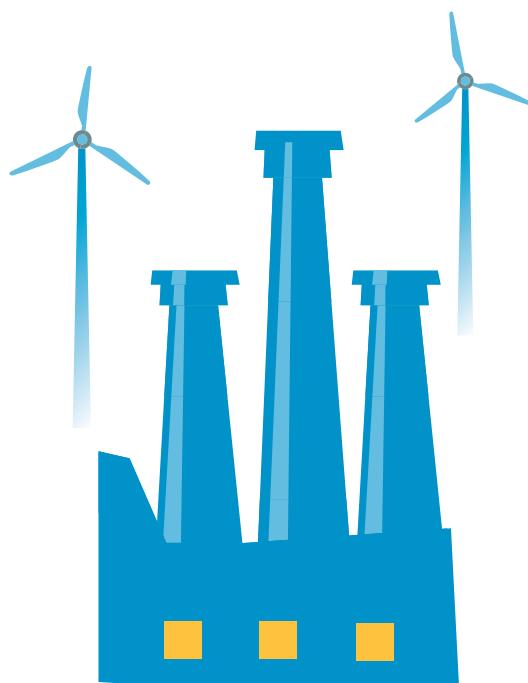
²⁰ Izvor: https://www.titan-cement.com/TITAN_Cement_Group_IAR_2019_EN.pdf.

U fabrikama TITAN Grupe najveći udeo korišćenja alternativnih goriva su ostvarile fabrike u Kamariju (u blizini Atine), Zlatnoj Panegi u Bugarskoj i u Aleksandriji u Egiptu. Od 2019. godine, upotreba alternativnih goriva je počela i u cementari Usje u Severnoj Makedoniji.

Za sada, TITAN Cementara Kosjerić svu potrebnu energiju za rad peći dobija isključivo od fosilnih energetika²¹, čije su rezerve ograničene, tako da korišćenje alternativnih goriva predstavlja jedini način za dalju održivost kompanije i životne sredine, koju treba sačuvati za buduće generacije. Pravovremeni prelazak na novu vrstu goriva pogodovao bi našim ekonomskim potrebama i omogućio da planiramo razvojne politike u dužem razdoblju, očekujući rast investicija u okruženju i tražnje za našim proizvodima.

Emisija CO₂

U TITAN Cementari Kosjerić, kao i u cementnoj industriji uopšte, CO₂ se generiše pri dobijanju neophodne toplotne energije, sagorevanjem fosilnih goriva (oko 40%), kao i u samom tehnološkom procesu (oko 60%) – hemijskom konverzijom krečnjaka u klinker (proces kalcinacije).

Ukupna direktna emisija ugljen-dioksida u 2019. godini iznosila je 0,34 miliona tona, što je za oko 3,8% manje nego u 2018. godini. U istom periodu, ukupna emisija biogenog CO₂, poreklom od sagorevanja drvnog peleta, iznosila je 621 tonu. Specifična direktna emisija ugljen-dioksida, po toni proizvoda²², bila je 609,3 kg CO₂/t_{proizvoda}²³, što je za 0,3% manje nego u 2018. godini.

U cilju smanjenja emisije CO₂ u 2019. godini, počeli smo proizvodnju eko-efikasnog CEM V cementa.

TITAN Cementara Kosjerić, kao i TITAN Grupa, za monitoring emisija CO₂ primenjuje Smernice GCCA²⁴. Monitoring i izveštavanje o emisijama CO₂, prema navedenim Smernicama, radimo dobrovoljno, budući da u Srbiji još uvek ne postoji obaveza obračuna i izveštavanja o ovim emisijama. Tokom 2019. godine, indirektne emisije CO₂ su smanjene u skladu sa smanjenom potrošnjom ukupne električne energije u TCK, od 3,2%.

Emisije u vazduhu

TITAN Cementara Kosjerić kao društveno odgovorna kompanija, značajne emisije zagađujućih materija prati u skladu sa zahtevima zakonske regulative i GCCA Smernicama²⁵. U tom smislu sprovodi se redovan monitoring emisija u vazduhu, i u skladu sa rezultatima i postavljenim ciljevima primenjuju se mere za smanjenje emisija.

U 2019. godini, u cilju smanjenja naših emisija u vazduhu, u potpunosti smo primenili postupak hlađenja plamena u rotacionoj peći, kao tehniku za dodatno redukovanje emisija azotovih oksida. Uložili smo i više od 110.000 evra u ugradnju novih vrećastih filtera za otpaćivanje drobilice i vase peći. Ugradnja novih filtera je izvedena u decembru, 2019. godine.

Automatski merači za merenje emisija u TITAN Cementari Kosjerić ugrađeni su na svim glavnim emiterima emisija u vazduhu. Na taj način osiguravamo dostupnost pokazatelja emisija u vazduhu u realnom vremenu, a izmerene petnaestodnevne prosečne vrednosti emisija na emiteru rotacione peći dostupne su i javnosti, na web-sajtu kompanije: www.titan.rs, i predstavljaju jedan od načina komunikacije sa našim stejkholderima. Merenja emisija na ostalim emiterima periodično obavljaju ovlašćene institucije. O svojim emisijama TCK redovno izveštava nadležno Ministarstvo i Agenciju za zaštitu životne sredine.

Kako se rad rotacione peći za proizvodnju klinkera zasniva na sagorevanju fosilnih goriva, značajne zagađujuće materije koje se emituju u vazduhu su: azotovi oksidi (NO_x), sumporovi oksidi (SO₂) i praškaste materije.

U 2019. godini, na rotacionoj peći ukupna emisija praškastih materija iznosila je 3,08 tona, azotovih oksida 371,72 tone i 1,35 tona sumporovih oksida²⁶.

²¹ Pogledati Indeks rezultata u oblasti ZŽS (Prilog II, EP22L, EP36L i EP37L), koji su povezani sa GCCA Poveljom, Smernicama i sektorskim ključnim indikatorima, kao i sa SDG7/Ciljevi 7.2, 7.3 i 7.a, i SDG12/Cilj 12.2.

²² Proizvod je cementitious material, prema GCCA definicijama.

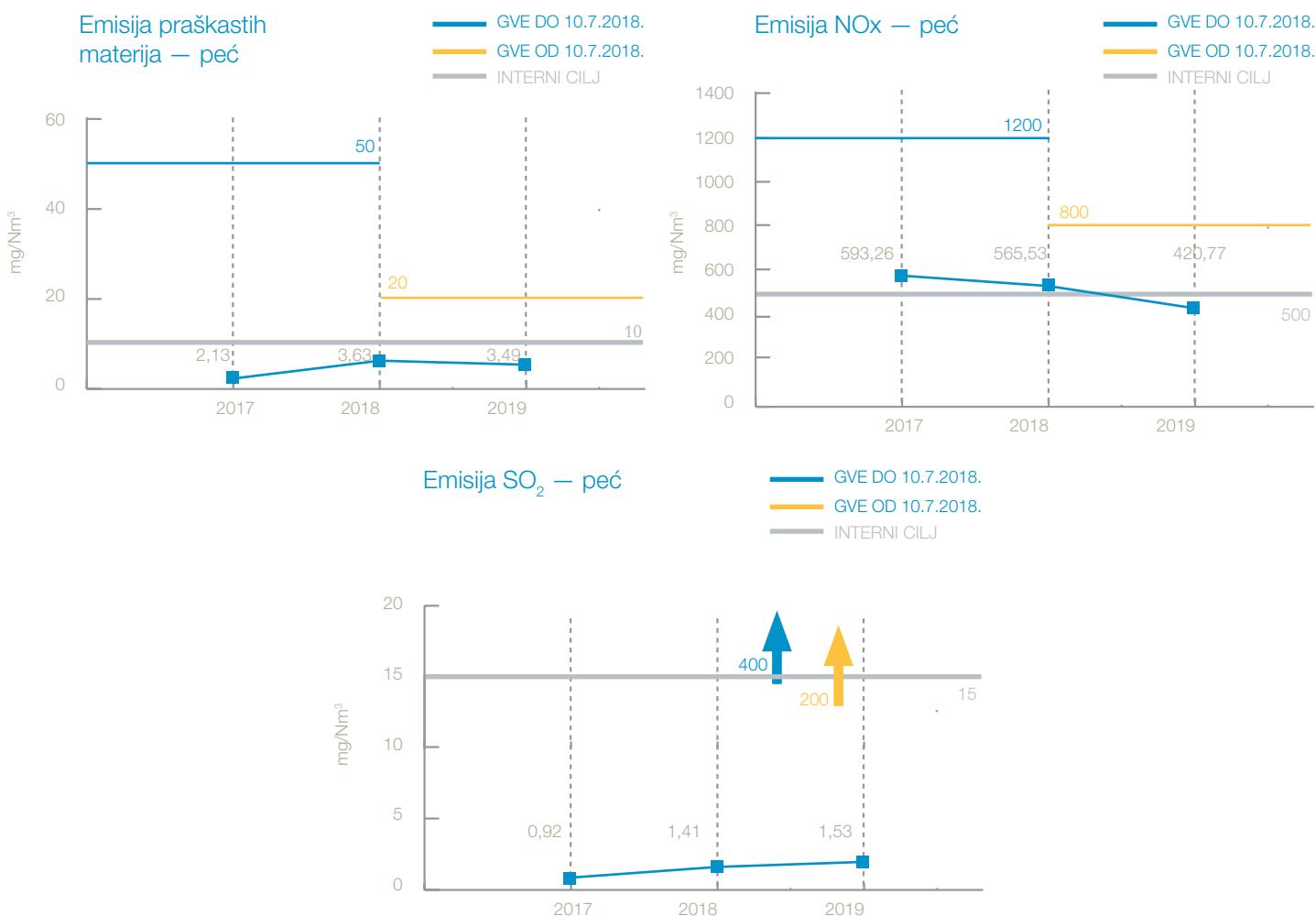
²³ Pogledati Indeks rezultata u oblasti ZŽS (Prilog II, EP18L-EP20L), koji su povezani sa GCCA Poveljom, Smernicama i sektorskim ključnim indikatorima, kao i sa SDG9/Cilj 9.4.

²⁴ GCCA Smernice za održivost za monitoring i izveštavanje CO₂ emisija u proizvodnji cementa (GCCA Sustainability Guidelines for the monitoring and reporting of CO₂ emissions from cement manufacturing), oktobar 2019.

²⁵ GCCA Smernice za održivost za monitoring i izveštavanje o emisijama iz proizvodnje cementa (GCCA Sustainability Guidelines for the monitoring and reporting of emissions from cement manufacturing), oktobar 2019.

²⁶ Pogledati Indeks rezultata u oblasti ZŽS (Prilog II, EP30L-EP33L), koji su povezani sa GCCA Poveljom, Smernicama i sektorskim ključnim indikatorima, kao i sa SDG3/Cilj 3.9 i SDG9/Cilj 9.4.

Na grafikonima su prikazane dostignute vrednosti emisija u vazduh, u poređenju sa graničnim vrednostima emisija u vazduh, propisanih važećom IPPC dozvolom, koju je TITAN Cementara Kosjerić dobila u julu 2018. godine. Osim regulatornih, interna smo postavili izazovnije ciljeve.

Kvalitet ambijentalnog vazduha u Kosjeriću

Rezultati monitoringa koji je Agencija za zaštitu životne sredine vršila u Kosjeriću, kao i odličan kvalitet vazduha u ovom gradu tokom letnjih meseci, kada postrojenja TITAN Cementare Kosjerić funkcionišu punim kapacitetom, najbolja su potvrda efikasnosti naših mera za očuvanje prirodnog okruženja i svršishodnog ulaganja od skoro 20 miliona evra u zaštitu životne sredine, u periodu od 2002. godine do danas. Pouzdane informacije nadležne Agencije dokazuju da rad Cementare ima minimalan uticaj na lokalnu aerosredinu, jer se ispostavlja da je u periodu najintenzivnijeg rada fabrike kvalitet vazduha odličan, prema svim relevantnim parametrima koje određuju ovaj nadzor. Ta nepobitna činjenica proizilazi iz širih strateških aktivnosti kojima TCK preventivno deluje na zaštitu zdravog životnog ambijenta. Sistemsko delovanje u ovoj oblasti bazirali smo na realizaciji značajnih investicija i unapređenja, uporedno sa opsežnim merenjima, kojima kontrolišemo primenu postavljenih kriterijuma, pratimo poslovne procese i smanjujemo naš uticaj na životnu sredinu. U tom cilju, aktivnosti kompanije podležu proveri kontinualnih merača, čiji se rezultati redovno i transparentno objavljaju na našem sajtu i dostupni su građanima. Uvidom u prikazane vrednosti, može se zaključiti da su emisije neželjenih materija na nivoima koji su od nekoliko desetina do nekoliko stotina puta ispod zakonom propisanih granica.

U verodostojnom predstavljanju kvaliteta ambijentalnog vazduha u Kosjeriću tokom 2019. godine, oslanjamо se na validnost merenja Agencije za zaštitu životne sredine, koja pokazuju da aerozagađenje na lokalnom nivou postoji nezavisno od rada Cementare. Naime, posle kontinuirano dobrih rezultata koje je merna stanica beležila za vreme leta, sa početkom grejnje sezone u gradu su registrovane povećane koncentracije PM10 i PM2.5 čestica u ambijentalnom vazduhu, kao poznati trend koji je dokumentovan i svih prethodnih godina kada su uređaji Agencije pratili ovu situaciju. Nažalost, u Kosjeriću se tokom

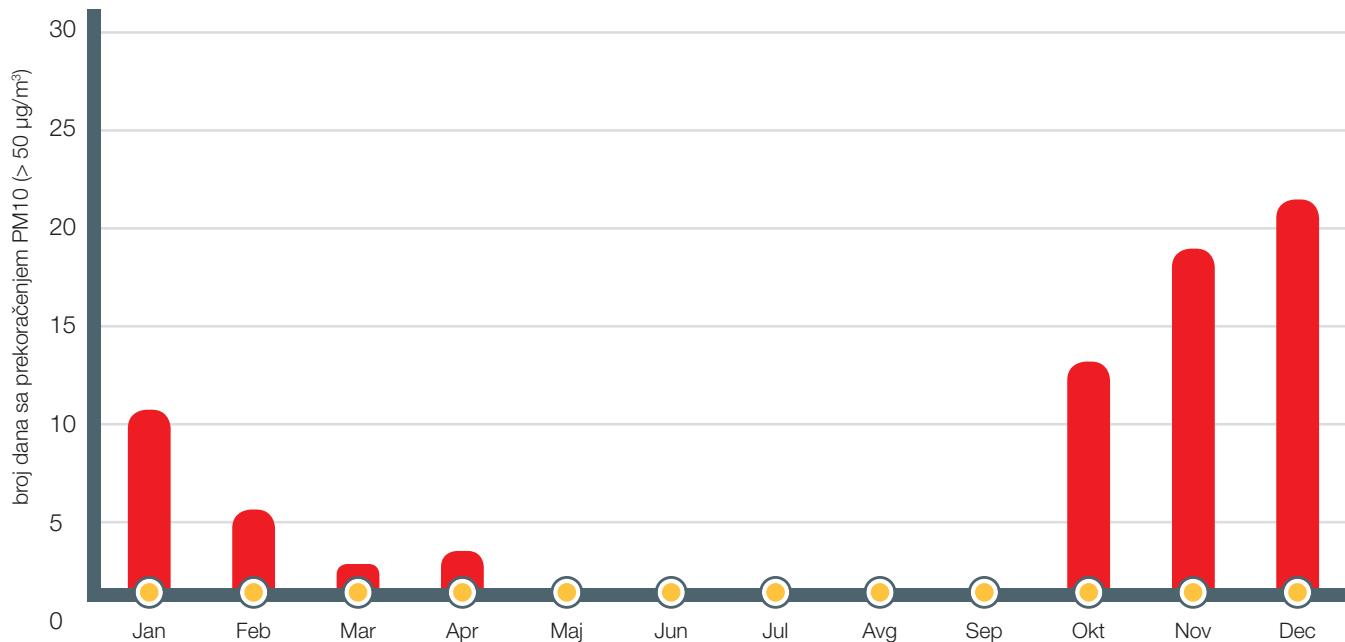
zime često javljaju problemi sa zagađujućim materijama u vazduhu, usled uticaja ekološki neefikasnih kotlarnica i ložišta za grejanje domaćinstava. Budući da se ovi izvori zagađenja aktiviraju u intervalu kada fabrički proces miruje zbog remonta, u njima je prepoznat uzrok nepovoljnog delovanja na kvalitet vazduha u Kosjeriću, i u domenu takvog uticaja Cementara ne snosi odgovornost.

Izvan grejne sezone, u letnjim mesecima 2019. godine, vazduh u Kosjeriću je bio odličnog kvaliteta: sve vrednosti parametara su beležene u propisanim granicama i nije bilo prekoračenja standardnih limita. S obzirom da ova povoljna slika u letnjem periodu nije reprezentativna za sve druge sredine gde se prati kvalitet vazduha, dodatno nam ukazuje da TCK nema ulogu u ambijentalnom aerozagadjenju. Odličan kvalitet vazduha u Kosjeriću tokom leta potvrđuju detektori Agencije za zaštitu životne sredine, isto kao što jasno pokazuju da trendovi kretanja koncentracija PM čestica – dnevni i godišnji – najviše zavise od uticaja grejnih kapaciteta u lokalnoj zajednici.

Na sledećem grafikonu prikazan je broj dana tokom kojih su bile prekoračene granične vrednosti i broj dana kada je kvalitet vazduha bio u propisanim okvirima parametra PM10, za svaki mesec 2019. godine. Jasno se uočava da su dani sa zagađenim vazduhom u Kosjeriću uvek prisutni u doba grejne sezone, a da se kvalitet vazduha poboljšava srazmerno smanjenju potreba za grejanjem, i potom ostaje u regularnim granicama sve dok traju letnji meseci, iako u to vreme naše postrojenje najviše radi.

Broj dana sa povećanom koncentracijom PM10 čestica u Kosjeriću tokom 2019. godine

(prema podacima Agencije za zaštitu životne sredine)

Ukoliko se osvrnemo na rezultate merenja Agencije za zaštitu životne sredine, uviđamo da je tokom decembra 2019. godine kvalitet vazduha u Kosjeriću bio izrazito loš, sa sličnim parametrima kao i u zimskim mesecima prethodnih godina. Prema podacima sa sajta Agencije, u decembru smo imali 22 dana sa prekoračenim graničnim vrednostima koncentracije čestica PM10, a samo u preostalih 9 dana svojstva vazduha su odgovarala propisanim kriterijumima. Pritom, isključen je doprinos Cementare ovakvom stanju, jer je u tom periodu zbog remonta bio obustavljen rad fabrike. Usled potpunog zastoja peći, tokom decembra nije potrošena nijedna tona uglja ili petrol koksa, a opet su pokazatelji kvaliteta vazduha u Kosjeriću bili veoma loši. Ovi argumenti ukazuju da Cementara nema negativan uticaj na odlike ambijentalnog vazduha, i ujedno omogućavaju da u tom aspektu jasno sagledamo dejstvo ostalih činilaca u okruženju. Lako je shvatiti da bi prekomerno zagađenje vazduha u Kosjeriću tokom zimskog perioda postojalo čak i kada ne bi bilo Cementare, što nas upućuje na stvarne uzroke, kao i na pravce aktivnosti za rešavanje ovog problema, u kontekstu odgovornosti celog društva za održivost životne sredine.

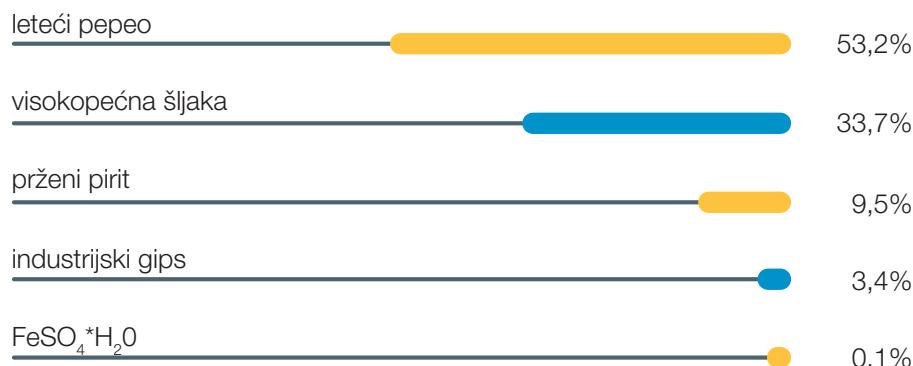
Očuvanje resursa

Funkcionisanje savremenog društva u potpunosti zavisi od resursa, čije su osnovne karakteristike iscrpljivost i neobnovljivost, pri čemu potrebe za njima rapidno rastu, a njihove dostupne količine se smanjuju. Shodno tome, nedostatak ovih resursa biće jedno od najvažnijih pitanja koje budućnost donosi.

Prirodni i alternativni sirovinski materijali

S obzirom da se naša kompanija strateški opredelila za očuvanje prirodnih resursa, mi vidimo svoje šanse u smanjenju upotrebe prirodnih sirovinskih materijala, na račun povećanja alternativnih sirovinskih materijala²⁷. Na ovaj način dajemo svoj doprinos smanjenju eksploatacije neobnovljivih prirodnih resursa i istovremenom smanjenju deponovanja otpada u drugim industrijskim granama.

Potrošnja sekundarnih sirovina (%)

U 2019. godini, za proizvodnju klinkera i cementa utrošili smo više od 104.000 tona²⁸ sekundarnih – alternativnih sirovinskih materijala, čime smo za istu količinu smanjili deponovan industrijski otpad u Srbiji.

Voda

Korišćenje i zaštitu voda, kao značajnog prirodnog resursa, već dugi niz godina smatramo materijalnom temom, što i dokazujemo realizovanim projektima: izgradnjom postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda (2010. godine) i izgradnjom sistema za recirkulaciju industrijske vode (2014. godine).

Vodu koristimo za industrijske potrebe, sanitарне potrebe i kao vodu za piće. Za industrijske potrebe koristimo vodu iz reke Skrapež i sakupljenu atmosfersku i drenažnu vodu, dok kao piјaču i sanitarnu vodu koristimo vodu iz gradskog vodovoda. U našem postrojenju ne stvaraju se otpadne procesno-tehnološke vode, jer industrijsku vodu u proizvodnji koristimo isključivo kao rashladni medij (hlađenje materijala, gasova, opreme) i kao vodu za pranje saobraćajnica.²⁹

Količine zahvaćene vode iz reke Skapež, prečišćene otpadne vode koja se ispušta u reku, kao i količine voda koje se koriste u samom proizvodnom procesu, mere se pomoću postavljenih vodomera, koji nam omogućavaju i blagovremene analize dobijenih podataka.

²⁷ Pogledati Indeks rezultata u oblasti ZŽS (Prilog II, EP01L-EP05L, EP27L i EP28L), koji su povezani sa GCCA Poveljom, Smernicama i sektorskim ključnim indikatorima, kao i sa SDG12/Cilj 12.2.

²⁸ Na vlažnoj osnovi

²⁹ Pogledati Indeks rezultata u oblasti ZŽS (Prilog II, EP07L-EP09L i EP29L), koji su povezani sa GCCA Poveljom, Smernicama i sektorskim ključnim indikatorima, kao i sa SDG6/Ciljevi 6.3, 6.4 i 6.5.

Visoki kriterijumi implementacije sistema za zaštitu voda koje smo postavili u kompaniji, podrazumevaju da se sve naše otpadne, drenažne i atmosferske vode prečišćavaju do zahtevanog nivoa kvaliteta i tek nakon tog postupka ispuštaju u reku Skrapež. Kvalitet prečišćenih otpadnih voda podleže redovnoj kontroli, a izveštaji i analize pokazuju da ispunjavamo propisane uslove za ispuštanje otpadnih voda u vodotok.

Sistemom recirkulacije vode, u 2019. godini omogućili smo ponovno iskorišćenje za 562.025,4 m³ prečišćene otpadne vode. To znači da je ukupno učešće ponovno iskorišćene vode, u odnosu na sve naše potrebe za vodom, iznosilo 87,9%.

Upravljanje otpadom

U tehnološkom procesu proizvodnje klinkera i cementa, u TITAN Cementari Kosjerić ne nastaje nikakav otpad. Otpad nastaje isključivo u procesu održavanja postrojenja, i sva količina ovako generisanog otpada predaje se ovlašćenim sakupljačima i operaterima na dalji tretman.

Generisana količina otpada u TITAN Cementari Kosjerić je u 2019. godini iznosila 251,88 tona. Neopasnog otpada (metalni otpad, papirni otpad, otpadna folija, komunalni otpad, itd.) bilo je 225,22 tone, od čega je 186,14 tona predato ovlašćenim operaterima na reciklažu, dok je 39,08 tona predato ovlašćenom operateru na odlaganje. Količina generisanog opasnog otpada (otpadna ulja i masti, akumulatori, sijalice, itd.) iznosila je 26,66 tona, i sva količina je predata ovlašćenim operaterima na dalji tretman. Transport otpada isključivo su vršila preduzeća koja imaju dozvole za transport odgovarajućih vrsta otpada³⁰.

Očuvanje biodiverziteta

TITAN Cementara Kosjerić ne vrši svoje proizvodne aktivnosti na lokacijama u zaštićenim područjima, niti u zonama od posebnog značaja za očuvanje i unapređenje prirode. I pored toga, naše lokacije će u 2020. godini biti deo Titanovog projekta za procenu statusa i vrednosti biološke raznovrsnosti svih rudnika u okviru Grupe, korišćenjem Integriranog alata za procenu biološke raznovrsnosti (IBAT). Ova analiza će nam omogućiti ažuriranje statusa i potencijalnih rizika, u cilju preuzimanja konkretnih akcija gde bude potrebno.

Pošto proizvodni proces TITAN Cementare Kosjerić direktno zavisi od eksploatacije mineralnih sirovina, mi smo posvećeni da na odgovoran i efikasan način upravljamo zemljištem, uz očuvanje raznovrsnosti ekosistema. Stalnim naporima pospešujemo rehabilitaciju naših kopova i biodiverziteta, primenjujući u svojim aktivnostima standarde i dobre prakse, formulisane (prema prethodnoj saradnji u okviru inicijative: WBCSD/CSI) u Smernicama za rehabilitaciju rudnika, kao i Smernicama za planove upravljanja biodiverzitetom.

Biološku rekultivaciju sprovodimo u cilju stvaranja zaštitnog šumskog pojasa, sprečavanja erozije, osiguravanja stabilnosti zemljišta, zaštite tla i regulacije oticanja vode. U skladu sa Planovima rehabilitacije kopova, u 2019. godini nije bilo aktivnosti u toj oblasti, pošto su celokupne površine eksplotacionih polja aktivne. Planove rehabilitacije naših kopova Suvo vrelo i Godljevo izradili smo 2013. godine, kako bismo osigurali upravljanje zemljištem na sistematičan način i povećali time naš doprinos očuvanju prirode.³¹

³⁰ Pogledati Indeks rezultata u oblasti ZŽS (Prilog II, EP06L, EP38L i EP39L), koji su povezani sa GCCA Poveljom, Smernicama i sektorskim ključnim indikatorima, kao i sa SDG12/Ciljevi 12.4 i 12.5.

³¹ Pogledati Indeks rezultata u oblasti ZŽS (Prilog II, EP10L-EP15L), koji su povezani sa GCCA Poveljom, Smernicama i sektorskim ključnim indikatorima, kao i sa SDG15/Ciljevi 15.3, 15.4, 15.5, 15.9 i 15.a.

GLOBALNA MREŽA

SARADNJE I PODRŠKE

Vrednosti za društvo kreiramo svrshishodnim nastojanjem da podržavamo i pokrećemo pozitivne promene u zajednici. Zbog toga smo posvećeni postavljanju visokih standarda u svakoj oblasti poslovanja, uključujući i uvažavajući raznolike potrebe svih zainteresovanih strana i doprinoseći razmeni znanja i kompetencija na širokom polju našeg delovanja. Privrženi politici društvene odgovornosti, unapređujemo korporativnu strategiju i pratimo primere dobrih praksi u oblasti održivog razvoja, jer želimo da učestvujemo u stvaranju opštelijskih dobrobiti. Na tom putu nas ohrabruju naši najvažniji saradnici, koji postavljaju dobro utemeljene putokaze u međunarodnim relacijama održivog razvoja. To su:

Globalni dogovor Ujedinjenih nacija

Globalni dogovor Ujedinjenih nacija³² je najveća svetska inicijativa u domenu korporativne održivosti. Ova dobrovoljna organizacija uključuje predstavnike kompanija, akademskih institucija, civilnog društva, gradova i sindikata, pozivajući ih da usaglase svoje delovanje sa Deset univerzalnih načela iz oblasti ljudskih prava, radnih prava, zaštite životne sredine i borbe protiv korupcije. TITAN Grupa je bila među prvih 500 potpisnika Globalnog dogovora UN u svetu.

Svetski poslovni savet za održivi razvoj

Svetski poslovni savet za održivi razvoj (WBCSD) je organizacija preduzeća naprednog razmišljanja, koja podstiče globalnu poslovnu zajednicu da stvara održivu budućnost u kojoj skladno funkcionišu principi poslovanja, društva i životne sredine. Organizacija se sastoji od preko 200 vodećih poslovnih entiteta koji sarađuju kako bi unapredili poslovanje u domenu održivosti, fokusirajući se na maksimalan pozitivni uticaj za deoničare, životnu sredinu i društvene zajednice.

Globalno udruženje proizvođača cementa i betona

Globalno udruženje proizvođača cementa i betona (GCCA) osnovano je 2018. godine, kao industrijska inicijativa koja zastupa održive interese svog sektora na internacionalnom nivou. GCCA je nasledio ulogu bivše Inicijative cementne industrije za održivi razvoj (CSI) Svetskog poslovnog saveta za održivi razvoj (WBCSD), i od 1. januara 2019. godine preuzeo je radne programe CSI, kao i aktivnosti koje iz njih proizilaze. Udruženje je usmereno na ključne ciljeve za razvoj sektora i jačanje njegovog doprinosa održivoj gradnji. To realizuje kroz kreiranje lanca vrednosti i podsticanje inovacija, u saradnji sa predstavnicima industrije i udruženja, kao i ključnim stručnjacima i stejkholderima.

³² Naša matična kompanija TITAN Cement International S.A. članica je Globalnog dogovora UN. TCK podržava Deset principa i napredak Ciljeva održivog razvoja kao i širih ciljeva UN, i u potpunosti pridružuje svoju podršku ovoj inicijativi preko posvećenosti matične kompanije. TCK ne učestvuje u aktivnostima lokalne mreže Globalnog dogovora UN, niti učestvuje u aktivnostima lokalne mreže Globalnog dogovora.

IZVEŠTAVANJE O NAPRETKU

GLOBALNI DOGOVOR UN

Nastojanja kompanije da pruži dugoročan doprinos održivom razvoju zajednice u kojoj posluje, a zatim i društva u široj perspektivi, uokvirena su politikama TITAN Grupe u različitim domenima održivog poslovanja, kao što su: Politika društveno odgovornog poslovanja, Politika bezbednosti i zdravlja na radu, Politika zaštite životne sredine, Politika ljudskih prava, Politika sprečavanja mita i korupcije, kao i Kodeks ponašanja TITAN Grupe.

10 principa Globalnog dogovora	Opis	Strana u Izveštaju
Ljudska prava		
Princip 1: Kompanije treba da podrže i poštuju zaštitu međunarodno zagarantovanih ljudskih prava.	Ukupan broj i procenat značajnih investicija i ugovora koji uključuju odredbe o ljudskim pravima	27 ugovora
	Ukupan broj sati obuke o ljudskim pravima	12, 44
	Mogućnost kršenja prava udruživanja i kolektivnog pregovaranja	65,17% zaposlenih su članovi sindikata. KU potpisana 2018. godine
	Procenat novih dobavljača koji su provereni po osnovu ljudskih prava	24-25
	Značajni stvarni ili potencijalni negativni uticaji na ljudska prava u lancu nabavke	24-25
	Primenjeni programi uključivanja lokalne zajednice, procene uticaja i razvojni programi	8-9, 26-29, 45
	Potencijalni ili aktuelni negativni uticaji operacija na lokalne zajednice	8-9, 12
	Procenat novih dobavljača koji su provereni na osnovu uticaja na društvo	24-25
	Značajni stvarni ili potencijalni uticaji na društvo u lancu nabavke	24-25
Princip 2: Kompanije ne smeju da budu saučesnici u kršenju ljudskih prava.	Ukupan broj i procenat značajnih investicija i ugovora koje uključuju odredbe o ljudskim pravima	27 ugovora
	Ukupan broj sati obuke o ljudskim pravima	12, 44
	Mogućnost kršenja prava udruživanja i kolektivnog pregovaranja	65,17% zaposlenih su članovi sindikata. KU potpisana 2018. godine
	Procenat novih dobavljača koji su provereni po osnovu ljudskih prava	24-25
	Značajni stvarni ili potencijalni negativni uticaji na ljudska prava u lancu nabavke	24-25
Standardi rada		
Princip 3: Kompanije treba da podrže pravo na slobodno udruživanje i pravo na kolektivne ugovore.	Procenat zaposlenih na koje se odnosi kolektivni ugovor	100%
	Minimalni period obaveštavanja o značajnim promenama	8 dana
	Mogućnost kršenja prava udruživanja i kolektivnog pregovaranja	65,17% zaposlenih su članovi sindikata. KU potpisana 2018. godine
Princip 4: Kompanije treba da eliminišu prinudni rad.	Nije materijalno	
Princip 5: Kompanije treba da zabrane dečiji rad.	Nije materijalno	

10 principa Globalnog dogovora	Opis	Strana u Izveštaju
Standardi rada		
Princip 6: Kompanije treba da zabrane diskriminaciju u vezi sa zapošljavanjem i zanimanjem.	Struktura zaposlenih Fluktuacija zaposlenih, po polu, starosti i mestu stanovanja Beneficije za zaposlene koje nisu obezbeđene zaposlenima na određeno vreme ili zaposlenima sa nepunim ili delimičnim radnim vremenom Povratak na posao i stopa zadržavanja posle odsustva radi nege deteta Procenat zaposlenih, zastupljenih u zajedničkim odborima za bezbednost i zdravlje na radu Povrede na radu i odsustva Zaposleni na radnim mestima sa povećanim rizikom Pitanja bezbednosti i zdravlja na radu obuhvaćena sporazumima sa sindikatima Prosečan broj trening sati po zaposlenom, po polu i kategoriji Edukacija menadžmenta i zaposlenih koja omogućuje zapošljivost i upravljanje karijerom Procenat zaposlenih koji dobijaju redovnu povratnu informaciju o učinku Struktura upravljačkih tela i zaposlenih Procenat novih dobavljača procenjenih na osnovu radnih praksi Značajni uticaji na radne prakse kroz lanac nabavke Ukupan broj incidenata diskriminacije	16-18, 44 16-18, 44 Nema 18 20-21 20-21, 44 20-21 20-21 19, 45 19, 45 92,5% 10 24-25 24-25 Nije bilo
Zaštita životne sredine		
Princip 7: Kompanije treba da preuzimaju mere predostrožnosti u vezi sa životnom sredinom.	Zaštita životne sredine	30-37, 46-47
Princip 8: Kompanije treba da preuzimaju mere radi promocije odgovornosti za životnu sredinu.	Zaštita životne sredine	30-37, 46-47
Princip 9: Kompanije treba da ohrabre razvoj i širenje tehnologija koje čuvaju životnu sredinu.	Zaštita životne sredine	30-37, 46-47
Antikorupcija		
Princip 10: Kompanije treba da učestvuju u borbi protiv korupcije na svim nivoima, uključujući iznudživanje i podmićivanje.	Procenjeni rizik od korupcije Ukupna vrednost finansijskih i doprinosa u naturi političkim partijama, političarima i povezanim organizacijama	10-11 Nije bilo

USKLAĐENO I SAVESNO POSLOVANJE¹

Izvršni odbor TITAN Grupe odgovoran je za utvrđivanje politika i njihovo sprovođenje u okviru korporacije. Istovremeno, programi poslovne etike i usklađenosti koji se primenjuju u radu, osiguravaju da se principi i vrednosti kompanije integrišu u svakodnevne poslovne aktivnosti i da se kultura upravljanja rizikom ojača unutar cele Titanove organizacije. Izvršni odbor TITAN Grupe i rukovodstva poslovnih jedinica sistematično preispituju efikasnost sistema i politika koje se primenjuju kako na nivou Grupe, tako i u poslovnim jedinicama, uključujući njihovu usklađenost sa relevantnim Titanovim standardima.

Sve procese usklađenosti nadgleda Odeljenje za unutrašnju reviziju TITAN Grupe, koje pored interne provere, preuzima na sebe i odgovornost za procenu rizika i usklađenost poslovanja. Interna revizija TITAN Grupe je nezavisno Odeljenje koje direktno podnosi izveštaj Odboru za reviziju i procenu rizika.

Opseg odgovornosti ove interne revizije, takođe, uključuje:

- praćenje primene i usklađenosti poslovanja sa internim propisima kompanije, Kodeksom ponašanja i važećim zakonima u svim jurisdikcijama u okviru kojih Grupa posluje,
- pružanje konsultantskih usluga (na primer, provere novih IT sistema nakon implementacije),
- preuzimanje posebnih zadataka (na primer, istrage neregularnosti).

Dodatni element integrisanog pristupa TITAN Grupe i ustaljene prakse u TCK obuhvata kontinuirane napore da se incidenti i povezane izrečene novčane i druge kazne evidentiraju, procenjuju i da se o njima izveštava šira javnost, naročito kada su skopčani sa:

- zakonima i propisima (uključujući kršenje propisa iz oblasti zdravlja i bezbednosti na radu, propise iz oblasti ljudskih prava i antikorupcijske propise),
- zakonima i propisima koji se odnose na zaštitu životne sredine,
- zakonima i propisima koji se odnose na pružanje proizvoda i usluga.

U tom pogledu, tokom 2019. godine u TCK nisu zabeleženi incidenti, niti izrečene novčane ili druge kazne zbog kršenja ljudskih prava i korupcije, pokrenutih pravnih postupaka usled nepoštovanja zakona o konkurenčiji, antikonkurentskog ponašanja ili narušavanja antimonopolskih propisa.

Titanov Kodeks ponašanja

U ostvarivanju svojih poslovnih ciljeva, TCK savesno primenjuje svoje etičke norme sadržane u Kodeksu ponašanja kompanije. Ovaj dokument se bavi etičkim pitanjima i daje smernice koje definišu naše principe rada. Na taj način osiguravamo da su naši zaposleni upoznati sa najvišim standardima koje kompanija primenjuje u načinu poslovanja. To uključuje strogo pridržavanje zakona, poštovanje ljudskih prava i međunarodnih konvencija o borbi protiv korupcije, zaštitu poverljivih informacija, promovisanje održivog razvoja, kao i regulisanje odnosa sa ključnim saradnicima.

U skladu sa stalnim naporima usmerenim ka poboljšanju otvorene i iskrene komunikacije TCK na svim nivoima, uspostavljen je mehanizam za podnošenje prijava povodom kršenja Kodeksa ponašanja, kao i imejl adresa: kodeksponasanja@titan.rs, koju zaposleni mogu da koriste za prosleđivanje bilo kog komentara, pitanja i sugestija u vezi sa Kodeksom ponašanja i eventualnim ugrožavanjem etičkih principa u kompaniji. U periodu koji je pokriven ovim Izveštajem, nije bilo upita, niti prijavljenih slučajeva nepoštovanja Kodeksa ponašanja.

Kompanija prati razna pitanja vezana za ljudska prava, poput rodne ravnopravnosti i prava na udruživanje. Relevantni ključni pokazatelji učinka su detaljno predstavljeni u okviru Indeksa društvenih performansi.

¹ Povezana sekcija: Korporativno upravljanje

Rečnik korišćenih termina za lanac kreiranja vrednosti

Napomene, uputstva i terminologija vezani za standarde

Većina termina koji se koriste za prikazivanje indikatora u okviru lanca kreiranja vrednosti, preuzeta je iz dokumenta: „Smernice za upotrebu ključnih indikatora za izveštavanje o napretku u postizanju Ciljeva održivog razvoja” (skraćeno: Smernice UNCTAD, 2019) i inkorporirana u TITAN standarde. Precizne vrednosti za „Ulaganja u razvoj direktno zaposlenih”, „Ulaganja u oblasti zaštite životne sredine”, „Udeo domaćih dobavljača” i „Donacije” – izražene su u okviru ključnih pokazatelja Indeksa društvenih rezultata, kao i Indeksa ključnih pokazatelja u domenu zaštite životne sredine.

Ulaganje u razvoj zaposlenih

Ukupni troškovi uključuju direktnе i indirektnе troškove obuka direktnо zaposlenih (podrazumevajući troškove као što су naknade predavačima, logistika за izvođenje obuka, oprema za treninge, itd.) i izraženi su po zaposlenom, na godišnjem nivou i prema kategoriji zaposlenih (Smernice UNCTAD, 2019). TCK je detaljno prikazala sve vrednosti za navedeni indikator u okviru ključnih pokazatelja Indeksa društvenih rezultata.

Ulaganja u oblasti zaštite životne sredine (Zelena investicija)

Ukupan iznos ulaganja (kapitalnih i operativnih), čija je primarna svrha prevencija, redukcija i eliminacija negativnih uticaja na životnu sredinu (Smernice UNCTAD, 2019). TCK je detaljno prikazala navedeni indikator u okviru Indeksa ključnih pokazatelja za zaštitu životne sredine.

Udeo domaćih dobavljača

Procenat troškova koji se odnose na nabavku robe ili usluga od domaćih dobavljača. Udeo domaćih dobavljača predstavlja generalni pokazatelj: u koliko meri postoji uticaj kompanije na domaću ekonomiju (Smernice UNCTAD, 2019). TCK je detaljno prikazala navedeni indikator u okviru ključnih pokazatelja Indeksa društvenih rezultata.

Lokalne i međunarodne takse

Indikator je u celosti prikazan u skladu sa definisanim TITAN standardima i kompatibilno primeni lokalnih računovodstvenih standarda.

Donacije

Ukupan iznos dobrotvornih/dobrovoljnih donacija i ulaganja (koji obuhvata kapitalne i operativne troškove) u široj zajednici, gde su ciljna grupa korisnici izvan korporativne organizacije, u okviru posmatranog perioda (Smernice UNCTAD, 2019). TITAN transparentno prikazuje ovaj podatak u sklopu indikatora „Donacije”, koji predstavlja ekvivalent „dobrotvornih/dobrovoljnih donacija i ulaganja”, u okviru ključnih pokazatelja Indeksa društvenih rezultata. Proračun je urađen na osnovu validnih i dostupnih finansijskih izveštaja za definisani period.

Ukupna imovina

Ukupnu imovinu čini dugoročna i kratkoročna imovina koju kompanija poseduje.

Kapitalna ulaganja

Kapitalna ulaganja – ulaganja u nabavku: nekretnina, postrojenja i opreme, investicionih nekretnina i nematerijalne imovine.

EBITDA (Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization)

Profit pre poreza, finansijskih prihoda, rashoda i amortizacije.

EBITDA odgovara iznosu profita ostvarenog iz poslovnih aktivnosti, uvećanog za amortizaciju, bankarske provizije, gubitke od obezvređenja imovine, ostale prihode i pozitivne efekte promena u računovodstvenim politikama i ispravkama grešaka iz ranijih godina, i umanjenog za ostale rashode i negativne efekte promena u računovodstvenim politikama i ispravkama grešaka iz ranijih godina.

NPAT (Net Profit after Tax)

Neto profit posle poreza na dobit (neto dobit) koji pripada vlasnicima kapitala.

Komunikacija o napretku Ujedinjenih nacija (COP)

Izveštavanje o napretku odnosi se na mehanizam informisanja stekholdera u standardizovanom formatu, u vidu godišnjeg Izveštaja (npr. investitora, potrošača, civilnog sektora i vladinog sektora), o napretku ostvarenom u domenu primene Deset principa Globalnog dogovora Ujedinjenih nacija.

Evropska mreža za društveno odgovorno poslovanje (CSR Europe)

Vodeća evropska poslovna mreža za korporativnu održivost i odgovornost. Ova mreža podržava poslovanje u industrijskom sektoru putem unapređenja i saradnje, u cilju ostvarivanja praktičnih rešenja i održivog razvoja. Primarni cilj predviđa sistematsku promenu – saglasno Ciljevima održivog razvoja, organizacija teži da, u saradnji sa liderima i stekholderima na evropskom nivou, partnerski definiše krovnu strategiju za Održivu Evropu 2030.

Globalno udruženje proizvođača cementa i betona (GCCA)

Globalno udruženje proizvođača cementa i betona je industrijska inicijativa, uspostavljena 2018. godine, koja predstavlja udruženi glas celog sektora. GCCA je preuzeo ulogu bivšeg CSI (Inicijativa za održivost u cementnoj industriji) projekta u okviru Svetskog poslovnog saveta za održivi razvoj (WBCSD). Počevši od januara 2019. godine, sprovela je radne programe i aktivnosti u cilju postizanja održivog razvoja kroz čitav lanac vrednosti, sa zadatkom da pruži podršku inovacijama i saradnji sa industrijom, asocijacijama i ključnim ekspertima među stejkholderima.

Međunarodni savet za integrisano izveštavanje (IIRC)

Međunarodni savet za integrisano izveštavanje je globalna asocijacija regulatora, investitora, kompanija, računovodstvenih tela, predstavnika akademskog i nevladinog sektora. Ova organizacija promoviše izveštavanje o kreiranju vrednosti kao naredni korak u evoluciji korporativnog izveštavanja.

Ciljevi održivog razvoja (SDG)

Ciljevi održivog razvoja su kolekcija od 17 globalnih ciljeva, uspostavljenih kao „temelj za postizanje bolje i održive budućnosti za sve”. Ove Ciljeve je formulisala Generalna skupština Ujedinjenih nacija, 2015. godine, a rok za njihovu realizaciju je 2030. godina. Ciljevi predstavljaju deo Rezolucije Ujedinjenih nacija 70/1 (Agenda 2030).

Konferencija o trgovini i razvoju Ujedinjenih nacija (UNCTAD)

Konferencija UN o trgovini i razvoju je telo Ujedinjenih nacija, odgovorno za pitanja ekonomskog i održivog razvoja, sa fokusom na trgovinu, finansije, investicije i tehnologiju. Posebno podržava zemlje u razvoju, u cilju njihovog ravnopravnog učešća u globalnoj ekonomiji.

Globalni dogovor Ujedinjenih nacija (UNGC)

Globalni dogovor UN je dobrovoljna inicijativa, bazirana na prihvatanju obaveze rukovodećih subjekata za implementaciju Univerzalnih principa održivosti („Deset principa”) i pružanju podrške u ostvarivanju Ciljeva Ujedinjenih nacija. „Deset principa” je izvedeno iz Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, Deklaracije Međunarodne organizacije rada i Konvencije za borbu protiv korupcije Ujedinjenih nacija.

Svetski poslovni savet za održivi razvoj (WBCSD)

Svetski poslovni savet za održivi razvoj je globalna organizacija koja okuplja više od dvesta vodećih svetskih kompanija. Strateški pravac Saveta uspostavljuju izvršni direktori kompanija-članica, kako bi unapredili poslovanje u domenu održivosti, fokusirajući se na maksimalan pozitivni uticaj za okolinu, zajednice i društvo.

PRILOG 02

Sektorski standardi za nefinansijske pokazatelje

Sektorsko udruženje ili inicijativa	Smernice i drugi referentni dokumenti	Godina izdanja
Globalno udruženje proizvođača cementa i betona (GCCA – Global Cement and Concrete Association)	GCCA Povelja o održivosti	Poslednje izdanie u oktobru 2019. godine
	GCCA Okvirne smernice za održivost	
	GCCA Smernice za održivost za monitoring i izveštavanje o bezbednosti u proizvodnji cementa. U okviru GCCA je usaglašeno da ovaj dokument ima proširenu primenu za proizvodnju betona i druge srodne aktivnosti. [Stub 1]	
	GCCA Smernice za održivost za monitoring i izveštavanje CO ₂ emisija u proizvodnji cementa [Stub 2]	
	GCCA Smernice za održivost za monitoring i izveštavanje o vodi u proizvodnji cementa [Stub 4]	
	GCCA Smernice za održivost za monitoring i izveštavanje o emisijama u proizvodnji cementa [Stub 4]	
Svetski poslovni savet za održivi razvoj/ Inicijativa za održivost u cementnoj industriji (prethodnica GCCA udruženja)	GCCA Smernice za održivost za ko-procesuiranje goriva i sirovina u proizvodnji cementa [Stub 5]	2016. 2014. 2011. 2009.
	Smernice za procenu uticaja na društvo i životnu sredinu	
	Uputstvo za plan upravljanja biodiverzitetom	
	Smernice za rehabilitaciju rudnika	
	Preporučene dobre prakse za: (a) Bezbednost izvođača, i (b) Bezbednost u vožnji	

Globalno udruženje proizvođača cementa i betona (GCCA) usvojilo je Povelju održivosti koja je bazirana na 5 Stubova: Stub 1: Bezbednost i zdravlje na radu, Stub 2: Klimatske promene i energija, Stub 3: Društvena odgovornost, Stub 4: Životna sredina i prirodno okruženje i Stub 5: Cirkularna ekonomija.

PRILOG 02

Indeks društvenih rezultata

Svi prikazani rezultati i aktivnosti u skladu su sa globalnim i sektorskim pristupom TITAN Grupe		2019	2018	2017	Ciljevi za održivi razvoj UN (SDG)	TITAN indikatori
Bezbednost i zdravlje na radu	Broj povreda na radu sa fatalnim ishodom (zaposleni)	0	0	0	SDG 3 Cilj: 3.6	SP01L
	Stopa povreda na radu sa fatalnim ishodom (zaposleni)	0,00	0,00	0,00		SP02L
	Broj povreda na radu sa fatalnim ishodom (izvođači)	0	0	0		SP03L
	Stopa povreda na radu sa fatalnim ishodom (izvođači)	0	0	0		SP04L
	Broj povreda na radu sa izgubljenim danima — LTI (zaposleni)	1	0	2		SP05L
	Frekvencija povreda na radu sa izgubljenim danima — LTIFR (zaposleni)	2,74	0,00	5,09		SP06L
	Broj izgubljenih kalendarskih dana usled povreda na radu (zaposleni)	18	50	248		SP07L
	Stopa izgubljenih dana po povredi na radu (zaposleni)	49,25	129,05	631,14		SP08L
	Broj povreda na radu sa izgubljenim danima — LTI (izvođači)	2	0	0		SP09L
	Frekvencija povreda na radu sa izgubljenim danima — LTIFR (izvođači)	19,29	0,00	0,00		SP10L
	Vodeći indikatori učinka					
	Broj izbegnutih povreda ⁽¹⁾	6	10	4		SP11L
Zaposleni	Prosečan broj sati obuke o bezbednosti po zaposlenom ⁽²⁾	14,75	18,41	12,18	SDG 8 Cilj: 8.8	SP12L
	Broj zaposlenih na dan 31. 12.	201	195	219		SP14L
	Stopa fluktuacije (%)	2,99%	23,00%	5,00%		SP15L
	Zaposleni koji su napustili organizaciju	6	44	12		SP16L
	Stopa novozaposlenih (%)	4,98%	10,00%	6,00%		SP17L
	Novozaposleni	10	20	13		SP18L
	Novozaposleni po starosti ⁽³⁾					SP19L
	<30	6	12	11		
	30-50	4	7	2		
	>50	0	1	0		
	Novozaposleni po polu					SP20L
	Žene	3	7	6		SDG 5 Ciljevi: 5.1, 5.4 i 5.5
Zaposleni	Muškarci	7	13	7		SP21L
	Zaposleni po starosti ⁽³⁾				SDG 8 Ciljevi: 8.5, 8.6 i 8.8	
	<30	16	13	11		
	30-50	97	107	13		
	>50	88	93	194		
	Zaposleni prema tipu ugovora o radu ⁽³⁾					SP22L
	Broj zaposlenih sa punim radnim vremenom	194	205	213		Cilj: 10.3
	Broj zaposlenih sa nepunim radnim vremenom	1	1	0		
	Broj zaposlenih na određeno vreme	6	7	5		
	Zaposleni prema kategoriji ⁽³⁾					SP23L
	Menadžment	22	25	25		
	Top menadžment	2	3	3		
Zaposleni	Administracija/tehnička podrška	74	65	63		
	Polukvalifikovani/nekvalifikovani zaposleni	103	120	127		
	Zaposleni prema polu ⁽³⁾					SP24L
	Žene	41	38	37		
	Muškarci	160	175	181		
	Udeo žena u ukupnom broju zaposlenih (%) ⁽³⁾	20,40%	17,84%	16,97%		SP25L
	Udeo žena u menadžmentu (%) ⁽³⁾	33,33%	32,14%	35,71%		SP26L
	Udeo žena u top menadžmentu (%) ⁽³⁾	0,00%	33,33%	33,33%		SP27L
	Udeo zaposlenih iz Kosjerića (%) ⁽³⁾	90,05%	90,14%	90,83%		SP28L
	Udeo zaposlenih koji su članovi sindikata (%)	65,17%	67,69%	71,23%		SP29L

Napomene za specifične društvene indikatore učinka

¹ Prikazani podaci u okviru indikatora „Broj izbegnutih povreda“ predstavljaju ukupan broj izbegnutih povreda za direktnе zaposlene i izvođače.

² Prikazani podaci u okviru indikatora „Prosečan broj sati obuke o bezbednosti po zaposlenom“ su izračunati na osnovu prosečnog broja zaposlenih.

³ Ključni indikatori učinka izračunati su na osnovu prosečnog broja zaposlenih za 2017. i 2018. godinu. Od 2019. godine, specifični indikatori učinka se računaju na osnovu broja zaposlenih, na dan 31. decembra.

PRILOG 02

Svi prikazani rezultati i aktivnosti u skladu su sa globalnim i sektorskim pristupom TITAN Grupe		2019	2018	2017	Ciljevi za održivi razvoj UN (SDG)	TITAN indikatori
Razvoj zaposlenih	Ulaganje u razvoj po zaposlenom (€) ⁽³⁾	369	372	297		SP30L
	Ulaganje u razvoj po polu (€) ⁽³⁾	74.946	84.133	66.879		SP31L
	Žene	33.465	35.189	24.686		
	Muškarci	41.481	48.944	42.193		
	Ukupan broj zaposlenih koji su pohađali obuke tokom godine	203	226	225		SP32L
	Udeo zaposlenih koji su pohađali obuke (% u odnosu na ukupan broj zaposlenih) ⁽⁴⁾	100%	100%	100%		SP33L
	Udeo žena koje su pohađale obuke (% u odnosu na ukupan broj zaposlenih koji su pohađali obuke) ^(3, 4)	98%	100%	100%		SP34L
	Zaposleni koji su pohađali obuke po kategoriji ⁽³⁾				SDG 4 Ciljevi: 4.3, 4.4 i 4.5	SP35L
	Menadžment	21	25	22		
	Top menadžment	2	3	3		
	Administracija/tehnička podrška	74	72	72		
	Polukvalifikovani/nekvalifikovani zaposleni	106	126	128	SDG 5 Ciljevi: 5.1 i 5.5	
	Zaposleni koji su pohađali obuke po starosti					SP36L
	<30	16	15	16		
	30-50	97	116	116	SDG 8 Cilj 8.5	
	>50	90	95	93		
Uključivanje stejkholdera	Ukupan broj trening sati ⁽⁴⁾	8.007	8.745	7.964		SP37L
	Prosečan broj trening sati po zaposlenom i po polu ⁽³⁾	40	41	37	SDG 10 Ciljevi: 10.2 i 10.3	SP38L
	Prosek žene	64	62	55		
	Prosek muškarci	34	36	33		
	Broj trening sati po temama ⁽⁴⁾				SP39L	
	Uvodni program	660	-	-	SDG 16 Cilj: 16.5	
	Politike i procedure TITAN Grupe (prethodni naziv: Kodeks ponašanja TITAN Grupe)	66	-	288		
	Društveno odgovorno poslovanje (prethodni naziv: Ljudska prava)	16	-	-		
	IT	-	-	-		
	Zaštita životne sredine	196	620	650		
	Strani jezik	1.309	975	1.079		
	Specijalistička znanja	478	335	363		
	Opšte i lične veštine	1.072	-	-		
	Bezbednost i zdravlje na radu	2.946	3.910	2.648		
Uključivanje stejkholdera	Rukovođenje (prethodni naziv: Lične i veštine rukovođenja)	379	1.489	1.855		
	Drugo	135	507	682		
	Obezbeđenje	-	-	-		
	Tehnička znanja (prethodni naziv: Tehnička znanja i ključne kompetencije)	750	909	399		
	Donacije (€)	150.502	149.482	133.642	SDG 2; Ciljevi: 2.1 i 2.3	SP40L
Uključivanje stejkholdera	Donacije u novcu (€)	102.277	117.687	95.338	SDG 4; Ciljevi: 4.3 i 4.4	SP41L
	Donacije u materijalu (€)	48.226	31.795	38.304	SDG 8; Ciljevi: 8.5 i 8.6	SP42L
	Broj praktikanata	7	10	11	SDG 9; Ciljevi: 9.1 i 9.5	SP43L
Uključivanje stejkholdera	Broj novozaposlenih koji su stupili u radni odnos nakon realizovane stručne prakse	1	1	3	SDG 11; Cilj: 11.4	SP44L
	Udeo domaćih dobavljača (%) ⁽⁵⁾	79,28%	n/a	n/a	SDG 16; Cilj: 16.5	
					SDG 17; Cilj: 17.17	
						SP45L

⁽³⁾ Indikatori učinka u oblasti bezbednost i zdravlje na radu za 2019. godinu objavljeni su u skladu sa Smernicama za održivi razvoj Globalnog udruženja proizvođača cementa i betona (Global Cement and Concrete Association — GCCA) za praćenje i izveštavanje učinka na polju bezbednosti u proizvodnji cementa (poslednja verzija, oktobar 2019. godine).

⁽⁴⁾ Ključni indikatori učinka zasnivaju se na novoj definiciji TITAN Grupe (u skladu sa terminologijom i Smernicama za društveni učinak, izdanje 2019. godine). Prikazani podaci za indikatore „Udeo žena koje su pohađale obuke“ i „Broj trening sati po temama“ prilagođeni su novoj kalkulaciji za period pre 2019, kako bi podaci bili u skladu sa novom definicijom. Podaci za indikator „Udeo zaposlenih koji su pohađali obuke“, za koje su vrednosti iznad 100% (zbog fluktuacije zaposlenih ili nekog drugih razloga) prikazani su (prilagođeni) kao iznos od 100%, u cilju boljeg razumevanja.

⁽⁵⁾ Indikator je pripremljen u skladu sa pristupom Konferencije o trgovini i razvoju Ujedinjenih nacija (UNCTAD).

PRILOG 02

Indeks rezultata u oblasti zaštite životne sredine

1. TCK Ključni indikatori učinka ^(SG) — Performanse ukupnih aktivnosti (u skladu sa sektorskim pristupom TITAN Grupe)			2019	2018	2017	Ciljevi za održivi razvoj UN (SDG)	TITAN indikatori
Lokalni uticaji Uticaj na resurse prirodnih sirovinskih materijala	Eksplotisani prirodni sirovinski materijali (ukupno, vlažno)	milion t	0,67	0,74	0,72	SDG 12 Cilj 12.2	EP01L
	Eksplotisani sirovinski materijali za proizvodnju cementa i klinkera	milion t	0,67	0,74	0,72		EP02L
	Eksplotisani sirovinski materijali za aggregate	milion t	0,00	0,00	0,00		EP03L
	Potrošnja prirodnih sirovinskih materijala (ukupno)	milion t	0,77	0,80	0,77		EP04L
	Potrošnja prirodnih sirovinskih materijala za proizvodnju klinkera i cementa (suvo)	milion t	n.a.	n.a	n.a		EP05L
	Eksterno recikliran otpad (ukupno, vlažno)	t	212,80	104,30	150,12		EP06L
	Reciklirano	t	212,80	104,30	150,12		SDG 12 Ciljevi: 12.4 i 12.5
	Ponovno upotrebljeno	t	0,00	0,00	0,00		
	Ponovno iskorišćeno	t	0,00	0,00	0,00		
	Potrošnja vode (ukupno)	milion m ³	0,05	0,05	0,05		EP07L
Uticaj na vodne resurse	Zahvaćena voda (ukupno, prema izvoru)	milion m ³	0,08	0,08	0,08	SDG 6 Ciljevi: 6.3, 6.4 i 6.5	EP08L
	Podzemne vode	milion m ³	0,00	0,00	0,00		
	Komunalna voda	milion m ³	0,03	0,03	0,03		
	Kišnica	milion m ³	0,05	0,05	0,05		
	Površinska voda (reka, jezero)	milion m ³	0,00	0,00	0,00		
	Korišćena voda iz rudnika (od odvodnjavanja rudnika)	milion m ³	0,00	0,00	0,00		
	Voda okeana, mora	milion m ³	0,00	0,00	0,00		
	Otpadna voda	milion m ³	0,00	0,00	0,00		
	Ispuštena voda (ukupno, prema destinaciji)	milion m ³	0,03	0,03	0,03		EP09L
	Površinska voda (reka, jezero)	milion m ³	0,03	0,03	0,03		
Uticaj na biodiverzitet i upravljanje zemljишtem	Okean ili more	milion m ³	0,00	0,00	0,00	SDG 15 Ciljevi: 15.3, 15.4, 15.5, 15.9 i 15.a	
	Tretman van lokacije	milion m ³	0,00	0,00	0,00		
	Aktivni rudnici koji se nalaze uz ili u zaštićenim područjima^(1,3)	0	0	0	EP10L		
	Aktivni rudnici sa planovima upravljanja biodiverzitetom^(2,3)	-	-	-	EP11L		
	Aktivni rudnici sa planovima upravljanja biodiverzitetom	%	-	-	EP12L		
	Lokacije sa planovima angažovanja zajednice⁽⁴⁾	%	100,0	100,0	100,0	EP13L	
	Lokacije sa planom rehabilitacije rudnika⁽³⁾	%	100,0	100,0	100,0	EP14L	
2. TITAN Cementara Kosjerić — Proizvodnja cementa — Performanse u oblasti zaštite životne sredine (u skladu sa sektorskim pristupom koji je usvojio TITAN)	Aktivni rudnici sa uvedenim ISO 14001 ili slično	%	100,0	100,0	100,0	SDG 15 Ciljevi: 15.3, 15.4, 15.5, 15.9 i 15.a	EP15L
	Specifična direktna emisija CO₂ — bruto	kg/t _{Proizvoda}	609,3	611,3	633,8		EP18L
	Specifična direktna emisija CO₂ — neto	kg/t _{Proizvoda}	609,3	611,3	633,8		EP19L
	Indirektne CO₂ emisije (ukupno)⁽⁵⁾	milion t	0,06	0,07	0,05		EP20L
	Biomasa u ukupnim gorivima⁽⁶⁾	% _{toplotne energije}	0,42	0,35	0,41		SDG 7 Ciljevi: 7.2, 7.3 i 7.a
Alternativna goriva i sirovinski materijali							EP22L

PRILOG 02

2. TITAN Cementara Kosjerić – Proizvodnja cementa – Performanse u oblasti zaštite životne sredine (u skladu sa sektorskim pristupom koji je usvojio TITAN)			2019	2018	2017	Ciljevi za održivi razvoj UN (SDG)	TITAN indikatori
Lokalni uticaji Uticaj na resurse prirodnih sirovinskih materijala Uticaj na vodne resurse Emisije u vazduh	Potrošnja materijala (ukupno, suvo)	milion t	0,77	0,80	0,77		EP27L
	Potrošnja eksploatisanih (prirodnih) sirovinskih materijala (suvo)	milion t	0,67	0,72	0,69		
	Potrošnja alternativnih sirovinskih materijala (suvo)	milion t	0,10	0,08	0,08	SDG 12 Cilj 12.2	
	Upotreba alternativnih sirovina (u odnosu na ukupnu potrošnju sirovinskih materijala)	% _{Suvo}	12,6	9,8	9,9		
	Udeo alternativnih sirovina (zasnovan na klinker-cement (ekvivalentni) faktoru)	% _{Suvo}	15,2	11,6	12,4	EP28L	
	Potrošnja vode (ukupno)	milion m ³	0,05	0,05	0,05	SDG 6 Ciljevi: 6.4 i 6.5	EP29L
	Stopa pokrivenosti (proizvodnje klinkera) kontinualnim merenjima emisija	%	100,0	100,0	100,0	SDG 3 Cilj 3.9	EP30L
	Specifična emisija praškastih materija	g/t _{Klinkera}	7,9	9,6	5,4	EP31L	
	Specifična emisija NOx	g/t _{Klinkera}	951,8	1.494,8	1.506,6	SDG 9 Cilj 9.4	EP32L
	Specifična emisija SOx	g/t _{Klinkera}	3,5	3,7	2,3		EP33L
3. TITAN Cementara Kosjerić – Sve aktivnosti – Detaljne informacije o materijalima, gorivima i otpadu			2019	2018	2017	Ciljevi za održivi razvoj UN (SDG)	TITAN indikatori
Uticaj na resurse goriva i energije Upravljanje otpadom	Goriva, potrošnja energije za proizvodnju klinkera i cementa	% _{Toplotne energije}	100,0	100,0	100,0	SDG 7 Cilj 7.2	EP34L
	Konvencionalna fosilna goriva	% _{Toplotne energije}	99,6	99,6	99,6		EP35L
	Alternativna fosilna i mešana goriva	% _{Toplotne energije}	0,0	0,0	0,0	SDG 12 Cilj 12.2	EP36L
	Biomasa	% _{Toplotne energije}	0,4	0,4	0,4		EP37L
	Odložen otpad (ukupno, vlažno)	t	252	146	180		EP38L
	Odložen otpad prema operaciji zbrinjavanja (vlažno)	% _{težine}	100,0	100,0	100,0		EP39L
	Ponovna upotreba	% _{težine}	0,0	0,0	0,0	SDG 12 Ciljevi: 12.4 i 12.5	
	Reciklaža	% _{težine}	84,5	71,4	83,6		
	Ostale operacije ponovnog iskorišćenja (uključujući iskorišćenje energije)	% _{težine}	0,0	0,0	0,0		
	Insineracija	% _{težine}	0,0	0,0	0,0		
	Deponovanje	% _{težine}	15,5	22,5	16,4		
	Ostalo (uključujući skladištenje)	% _{težine}	0,0	6,1	0,0		
4. TITAN Cementara Kosjerić – Sve aktivnosti – Ulaganja u zaštitu životne sredine			2019	2018	2017	Ciljevi za održivi razvoj UN (SDG)	TITAN indikatori
Aktivni rudnici koji se delom ili u celini nalaze unutar zaštićenih područja, ili se nalaze u blizini zaštićenih područja. Lokacije, sa visokom vrednosti biodiverziteta, na kojima su aktivno implementirani planovi upravljanja biodiverzitetom. Obuhvaćeni su i rudnici vezani za fabrike cementa i rudnici za proizvodnju agregata. Indikator „Lokacije sa planovima angažovanja zajednice“ odnosi se samo na rudnike i izveštava se za 2019. godinu. Indirektnе emisije CO ₂ se odnose na emisije CO ₂ usled proizvodnje električne energije koja je utrošena u TCK. Za njihov obračun je korišćen emisioni faktor, u skladu sa Uredbom o utvrđivanju graničnih vrednosti godišnje potrošnje energije, na osnovu kojih se određuje koja privredna društva su obveznici sistema energetskog menadžmenta, godišnjih ciljeva uštеде energije i obrasca prijave o ostvarenoj potrošnji energije („Službeni glasnik RS“ br. 18/16). Udeo biomase odgovara procentu ukupne potrošnje toplotne energije koja dolazi iz obnovljivih izvora energije. Definicija ulaganja u zaštitu životne sredine, za sve aktivnosti, ekvivalentna je definiciji Zelene investicije (Green Investment). Pogledati „Rečnik“.	Ukupna ulaganja u zaštitu životne sredine ⁽⁷⁾	milion €	0,563	0,691	0,368		EP40L
	Upravljanje zaštitom životne sredine	milion €	0,420	0,450	0,276		
	Pošumljavanje	milion €	0,000	0,000	0,005	SDG 7 Cilj 7.b	
	Rehabilitacija	milion €	0,000	0,000	0,000		
	Obuke i razvoj svesti o životnoj sredini	milion €	0,002	0,000	0,000	SDG 9 Cilj 9.4	
	Troškovi primene tehnologija za unapređenje životne sredine	milion €	0,120	0,224	0,076		
	Upravljanje otpadom	milion €	0,021	0,016	0,011		

¹ Aktivni rudnici koji se delom ili u celini nalaze unutar zaštićenih područja, ili se nalaze u blizini zaštićenih područja.

² Lokacije, sa visokom vrednosti biodiverziteta, na kojima su aktivno implementirani planovi upravljanja biodiverzitetom.

³ Obuhvaćeni su i rudnici vezani za fabrike cementa i rudnici za proizvodnju agregata.

⁴ Indikator „Lokacije sa planovima angažovanja zajednice“ odnosi se samo na rudnike i izveštava se za 2019. godinu.

⁵ Indirektnе emisije CO₂ se odnose na emisije CO₂ usled proizvodnje električne energije koja je utrošena u TCK. Za njihov obračun je korišćen emisioni faktor, u skladu sa Uredbom o utvrđivanju graničnih vrednosti godišnje potrošnje energije, na osnovu kojih se određuje koja privredna društva su obveznici sistema energetskog menadžmenta, godišnjih ciljeva uštеде energije i obrasca prijave o ostvarenoj potrošnji energije („Službeni glasnik RS“ br. 18/16).

⁶ Udeo biomase odgovara procentu ukupne potrošnje toplotne energije koja dolazi iz obnovljivih izvora energije.

⁷ Definicija ulaganja u zaštitu životne sredine, za sve aktivnosti, ekvivalentna je definiciji Zelene investicije (Green Investment). Pogledati „Rečnik“.

PRILOG 03

Bilans uspeha

Za godinu koja se završila na dan 31. decembra	2019 '000 RSD	2018 '000 RSD
POSLOVNI PRIHODI	5.453.514	5.411.392
Prihodi od prodaje robe	9.014	11.119
Prihodi od prodaje proizvoda i usluga	5.444.111	5.399.918
Drugi poslovni prihodi	389	355
POSLOVNI RASHODI	3.756.115	3.757.005
Nabavna vrednost prodate robe	7.874	11.048
Prihodi od aktiviranja učinaka i robe	4.831	3.542
Povećanje vrednosti zaliha nedovršenih i gotovih proizvoda i nedovršenih usluga	-	23.771
Smanjenje vrednosti zaliha nedovršenih i gotovih proizvoda i nedovršenih usluga	113.646	-
Troškovi materijala	560.008	624.518
Troškovi goriva i energije	1.066.078	1.171.558
Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi	524.806	597.468
Troškovi proizvodnih usluga	1.079.284	966.009
Troškovi amortizacije	166.200	172.648
Troškovi dugoročnih rezervisanja	11.889	12.686
Nematerijalni troškovi	231.161	228.383
POSLOVNI DOBITAK	1.697.399	1.654.387
Finansijski prihodi	24.987	18.397
Finansijski rashodi	13.754	11.820
Prihodi od usklajivanja vrednosti ostale imovine koja se iskazuje kroz fer vrednosti kroz Bilans uspeha	-	-
Rashodi od usklajivanja vrednosti ostale imovine koja se iskazuje kroz fer vrednosti kroz Bilans uspeha	-	1.555
Ostali prihodi	47.817	21.367
Ostali rashodi	14.148	12.976
Neto dobitak poslovanja koje se obustavlja, efekti promena računovodstvene politike i ispravka grešaka iz ranijih godina	699	4.105
Neto gubitak poslovanja koje se obustavlja, efekti promena računovodstvene politike i ispravka grešaka iz ranijih godina	-	-
DOBITAK PRE OPOREZIVANJA	1.743.000	1.671.905
Poreski rashod perioda	265.128	255.973
Odloženi poreski prihodi perioda	1.176	3.238
NETO DOBITAK	1.479.048	1.419.170

Na sajtu Agencije za privredne registre: www.apr.gov.rs, u okviru Registra finansijskih izveštaja, nalazi se kompletan set obrazaca redovnih godišnjih finansijskih izveštaja za 2019. godinu, zajedno sa izveštajem nezavisnog revizora i ostalom dokumentacijom uz finansijske izveštaje, u skladu sa članovima 33. i 34. Zakona o računovodstvu.

PRILOG 03

Bilans stanja

	2019 '000 RSD	2018 '000 RSD
Na dan 31. decembra		
STALNA IMOVINA	2.142.638	1.923.789
Nematerijalna imovina	36.166	13.980
Nekretnine, postrojenja i oprema	2.097.045	1.900.500
Dugoročni finansijski plasmani	7.966	7.966
Dugoročna potraživanja	1.461	1.343
ODLOŽENA PORESKA SREDSTVA	16.419	15.243
OBRTNA IMOVINA	1.633.969	2.694.400
Zalihe	718.682	701.821
Potraživanja po osnovu prodaje	140.197	258.275
Druga potraživanja	10.498	11.042
Kratkoročni finansijski plasmani	14.733	14.076
Gotovinski ekvivalenti i gotovina	698.011	1.689.214
Porez na dodatu vrednost	17.970	17.336
Aktivna vremenska razgraničenja	33.878	2.636
UKUPNA AKTIVA	3.793.026	4.633.432
KAPITAL	3.093.498	4.090.854
Osnovni kapital	2.505.209	2.505.209
Rezerve	166.475	166.475
Neraspoređeni dobitak	421.814	1.419.170
DUGOROČNA REZERVISANJA I OBAVEZE	66.498	63.440
Dugoročna rezervisanja	66.498	63.440
KRATKOROČNE OBAVEZE	633.030	479.138
Primljeni avansi, depoziti i kaucije	10.995	20.620
Obaveze iz poslovanja	556.341	390.805
Ostale kratkoročne obaveze	28.449	28.011
Obaveze za ostale poreze, doprinose i druge dažbine	36.505	34.953
Pasivna vremenska razgraničenja	740	4.749
UKUPNA PASIVA	3.793.026	4.633.432

PRILOG 03

Izveštaj o tokovima gotovine

Za godinu koja se završila na dan 31. decembra	2019 '000 RSD	2018 '000 RSD
TOKOVI GOTOVINE IZ POSLOVNIH AKTIVNOSTI		
Prilivi gotovine iz poslovnih aktivnosti	5.590.555	5.629.594
Prodaja i primljeni avansi	5.558.442	5.598.791
Ostali prilivi iz redovnog poslovanja	32.113	30.803
Odlivi gotovine iz poslovnih aktivnosti	3.754.786	3.902.051
Isplate dobavljačima i dati avansi	2.930.311	2.974.251
Zarade, naknade zarada i ostali lični rashodi	524.304	596.637
Plaćene kamate	144	125
Porez na dobitak	257.837	283.746
Odlivi po osnovu ostalih javnih prihoda	42.190	47.292
Neto priliv gotovine iz poslovnih aktivnosti (A)	1.835.769	1.727.543
TOKOVI GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI INVESTIRANJA		
Prilivi gotovine iz aktivnosti investiranja	46.208	11.658
Prodaja nematerijalne imovine, nekretnina, postrojenja, opreme i bioloških sredstava	22.380	41
Primljene kamate iz aktivnosti investiranja	23.828	11.617
Odlivi gotovine iz aktivnosti investiranja	387.578	143.181
Kupovina nematerijalne imovine, nekretnina, postrojenja, opreme i bioloških sredstava	387.141	142.767
Ostali finansijski plasmani (neto odlivi)	437	414
Neto odliv gotovine iz aktivnosti investiranja (B)	(341.370)	(131.523)
TOKOVI GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI FINANSIRANJA		
Prilivi gotovine iz aktivnosti finansiranja	-	-
Odlivi gotovine iz aktivnosti finansiranja	2.476.404	1.399.474
Isplaćene dividende	2.476.404	1.399.474
Neto odliv gotovine iz aktivnosti finansiranja (C)	(2.476.404)	(1.399.474)
Neto prilivi gotovine (A+B+C>0)	-	196.546
Neto odlivi gotovine (A+B+C<0)	(982.005)	-
Gotovina na početku obračunskog perioda	1.689.214	1.498.437
Pozitivne kursne razlike po osnovu preračuna gotovine	334	1.537
Negativne kursne razlike po osnovu preračuna gotovine	9.532	7.306
Gotovina na kraju obračunskog perioda	698.011	1.689.214

Izveštaj o promenama na kapitalu

Za godinu koja se završila na dan 31. decembra	Osnovni kapital '000 RSD	Rezerve '000 RSD	Neraspoređeni dobitak '000 RSD	Ukupni kapital '000 RSD
Stanje na dan 1. januara 2018.	2.505.209	166.475	1.399.474	4.071.158
Neto dobitak	-	-	1.419.170	1.419.170
Raspodela za dividende	-	-	(1.399.474)	(1.399.474)
Stanje na dan 31. decembra 2018.	2.505.209	166.475	1.419.170	4.090.854
Stanje na dan 1. januara 2019.	2.505.209	166.475	1.419.170	4.090.854
Neto dobitak			1.479.048	1.479.048
Raspodela za dividende			(2.476.404)	(2.476.404)
Stanje na dan 31. decembra 2019.	2.505.209	166.475	421.814	3.093.498

Za više informacija skenirajte
QR kod i posetite naš veb-sajt.

Nezavisni izveštaj o ograničenom uveravanju

Rukovodstvu TITAN Cementare Kosjerić d.o.o. Kosjerić

Rukovodstvo TITAN Cementare Kosjerić d.o.o. Kosjerić („Društvo“) je angažovalo Grant Thornton d.o.o. Beograd, Srbija („Grant Thornton“) da izvrši pregled ne-finansijskih obelodanjivanja prikazanih u Integrisanom godišnjem izveštaju 2019 za fiskalnu godinu koja se završila 31. decembra 2019. godine („odabrani podaci“), u svrhu davanja ograničenog uveravanja u vezi sa kriterijumima opisanim u nastavku (Obim rada). U svrhu davanja ovog Izveštaja, odabrani podaci se odnose na aktivnosti Društva u Srbiji i ne uključuju informacije u vezi sa aktivnostima / performansama drugih kooperanata ili trećih strana.

Obim rada

Angažman o uveravanju je planiran i izvršen u skladu sa Međunarodnim standardom angažovanja na osnovu kojih se pruža uveravanje 3000 (revidiran): Angažovanja na osnovu kojih se pruža uveravanje, koja ne spadaju u reviziju ili pregled finansijskih informacija („ISAE 3000 – revidiran“), u svrhu davanja zaključka ograničenog uveravanja u vezi sa:

- Konzistentnošću prikazanih kvalitativnih i kvantitativnih ne-finansijskih obelodanjivanja, u pogledu kriterijuma za komunikaciju o napretku Globalnog dogovora Ujedinjenih nacija (GDUN)¹, a specifično u vezi sa naprednim nivoom kriterijuma Izveštaja o napretku (Advanced Level of Communication on Progress Report criteria).
- Potpunost i tačnost kvalitativnih i kvantitativnih ne-finansijskih obelodanjivanja, naročito za oblast zaštite životne sredine i zdravlja i sigurnosti i prema kriterijumima koji se primenjuju u 2019. godini, koji su usklađeni sa sektorskim smernicama i standardima izveštavanja (Povelja o održivosti, Okvirne smernice za održivost kao i druge relevantne i primenljive smernice Globalnog udruženja proizvođača cementa i betona² i smernice Svetskog poslovnog saveta za održivi razvoj³/ Inicijative za održivost cementa⁴ primenjivim samo u 2019. godini) i sa standardima izveštavanja TITAN grupe⁵, na grupnom nivou i na nivou poslovne jedinice.
- Metodologijom procene materijalnosti, u odnosu na principe odgovornosti AA1000.

Odgovornost rukovodstva

TITAN Cementara Kosjerić je odgovorna za pripremu, prezentaciju, potpunost i tačnost ne-finansijskih obelodanjivanja dostavljenih nama, kao što su uključeni u Integrisani godišnji izveštaj 2019. Dalje, rukovodstvo Društva je odgovorno za vođenje evidencije i adekvatne interne kontrole koje su dizajnirane da podrže proces izveštavanja. Naročito, rukovodstvo Društva je odgovorno za dizajniranje i implementaciju internih kontrola kako bi sprečilo materijalno značajne pogrešne iskaze u Izveštaju.

Odgovornost Grant Thornton-a

Izvršili smo angažman sa ograničenim uveravanjem. Naša odgovornost je da izrazimo zaključke na osnovu procedura izvršenih za odabранe podatke, kao što je opisano u poglavљу „Obim rada“. Naša odgovornost je ograničena na ne-finansijska obelodanjivanja u vezi sa fiskalnom godinom završenom 31. decembra 2019. godine, koja su prikazana u Integrisanom godišnjem izveštaju 2019.

¹ United Nation Global Compact – UNGC.

² Global Cement and Concrete Association (GCCA).

³ World Business Council for Sustainable Development (WBCSD).

⁴ Cement Sustainability Initiative (CSI).

⁵ TITAN Cement International (referred to as "TITAN Group") is the Owner of the Company.

U meri u kojoj je to dopušteno važećim zakonodavstvom, ne prihvatamo niti preuzimamo nikakvu odgovornost za naš angažman ili ovaj izveštaj prema bilo kom drugom, osim prema Društvu, osim ako su uslovi eksplizitno usaglašeni u pisanoj formi uz našu prethodnu saglasnost. Mi smo obavili svoj rad kako bismo sakupili sve podatke, relevantnu dokumentaciju, informacije i objašnjenja koja smo smatrali neophodnim u vezi sa odabranim podacima opisanim u poglavljju „Obim rada“. Sprovedeni postupci u vezi sa odabranim podacima uključuju:

- Razgovore sa rukovodicima i ključnim osobljem odgovornim za relevantne informacije i prepostavke;
- Posete prostorijama Društva;
- Pregled i procenu procesa i kontrola koji se koriste za prikupljanje, sabiranje, potvrđivanje i izveštavanje podataka;
- Testove na uzorku prikupljenih podataka, faktora konverzije i formulama, gde je to potrebno.

Nivo uveravanja

Procedure koje smo sproveli su dizajnirane da obezbede ograničeno uveravanje, kako je navedeno u ISAE 3000 – revidiran, na osnovu koga smo oblikovali zaključak za naš angažman. Ovi postupci nisu toliko obimni kao oni koji su potrebni za pružanje razumnog uveravanja; sledstveno tome, niži nivo uveravanja je pribavljen.

Ograničenja

Da bismo sproveli svoj rad, oslanjali smo se isključivo na informacije koje su nam pružili rukovodioci Društva, koje smo prihvatali u dobroj veri kao potpune, tačne, stvarne i koje ne dovode u zabludu.

- Stoga, nismo ih izložili nijednim procedurama provere, osim postupaka koji su eksplizitno navedeni u našem izveštaju i koji proizilaze iz naše međusobno usaglašene metodologije.
- Nismo sproveli nikakve postupke u vezi sa podacima za prethodne periode u izveštaju, kao ni sa podacima koji se odnose na prognoze i ciljeve.
- Nismo sproveli nikakve postupke u vezi sa bilo čime izvan dogovorenog obima i sledstveno, naši zaključci su ograničeni na dati obim.

Nezavisnost

Grant Thornton primenjuje zahteve Međunarodnog standarda za kontrolu kvaliteta 1 (ISQC1). Na osnovu toga, održava integrisani sistem kontrole kvaliteta koji uključuje politike i procedure za poštovanje moralnih principa, profesionalnih standarda i relevantnih zakonskih i regulatornih zahteva. Mi se pridržavamo zahteva za nezavisnost i drugih etičkih standarda IFAC-ovog Etičkog kodeksa za profesionalne računovođe Međunarodnog odbora za standarde etičkih standarda za računovođe (IESBA) koji se zasniva na osnovnim principima integriteta, nepričasnosti, profesionalne adekvatnosti, poverljivosti i profesionalnog ponašanja. U tom kontekstu, tim za uveravanje je nezavisan od Društva i nije učestvovao u pripremi Integriranog godišnjeg izveštaja 2019.

Zaključci

Na osnovu izvršenih postupaka i dobijenih dokaza, nismo došli ni do kakvih saznanja na osnovu kojih bismo smatrali da postoje greške ili pogrešni iskazi koji bi materijalno značajno uticali na ne-finansijska obelodanjivanja (uključujući objašnjenja i relevantne reference), kako je prikazano u Integriranom godišnjem izveštaju TITAN Cementare Kosjerić za godinu završenu 31. decembra 2019. Dodatno, nismo došli ni do kakvih saznanja na osnovu kojih bismo smatrali da prikazana ne-finansijska obelodanjivanja nisu pripremljena, po svim materijalno značajnim pitanjima, u skladu sa kriterijumima navedenim u poglaviju „Obim rada“.

Izveštaj ispunjava napredni nivo kriterijuma Izveštaja o napretku⁶ Globalnog dogovora Ujedinjenih nacija (GDUN).

Beograd, 24. jul 2020. godine

Grant Thornton d.o.o. Beograd

Ovlašćeni revizor

Mirjana Jeremić

